

Legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti

Legalization of the proceeds from economic crime

Bc. Pavel Taťák

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavel TAŤÁK**
Studijní program: **N 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti**

Zásady pro vypracování:

1. Pro vlastní potřebu zpracujte rešerši literatury a pramenů, které se vztahují k tématu diplomové práce.
2. V úvodu diplomové práce v rámci východiskové hypotézy specifikujte zkoumaný problém -- legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti.
3. Definujte ekonomickou trestnou činnost, fenomén legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti, vývoj, trendy, očekávaný budoucí vývoj, možnosti kontroly.
4. Na základě výstupů vlastního výzkumu analyzujte aktuální stav v oblasti legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti, možnosti prevence.
5. V závěru diplomové práce zhodnoťte výsledky analýzy zkoumaného problému, včetně vlastního přínosu.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. KONRÁD, Z.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Policejní akademie ČR, Praha 1995.
2. KOUKAL, P.: Banka a trestní řízení. Právní praxe, Praha 1996.
3. MAŇÁK, J. a kol.: Kapitoly z metodologie pedagogiky. Masarykova univerzita, Brno 1994.
4. NETT, A.: Nové jevy v hospodářské kriminalitě. Masarykova univerzita, Brno 2005.
5. SCHEINOST, M.: Organizovaný zločin a korupce. IKSP, Praha 1995.
6. VAJNAROVÁ, I.: Kriminalistika ve finanční oblasti, praní peněz. Právní praxe, Praha 1994.
7. ZAPLETAL, J.: Kriminologie I,II. Policejní akademie, Praha 1995.
8. Zákon č. 141/1961 Sb. – trestní řád.
9. Zákon č. 253/2008 Sb. – o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
10. Zákon č. 279/2003 Sb. – o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení.
11. Zákon č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Stanislav Zelinka
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce:

19. února 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

7. června 2010

Ve Zlíně dne 19. února 2010

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Problematika legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti je v dnešní době velmi diskutovaným tématem, které si našlo své působiště nejen ve světové, ale i v české ekonomice. Diplomová práce se pozastavuje nad problematikou ekonomické trestné činnosti, možnostmi její kontroly a praním peněz, respektive legalizací.

Klíčová slova: legalizace výnosů, ekonomická trestná činnost a možnosti kontroly.

ABSTRACT

The issue of legalization of the proceeds from economic crime is today a very hot topic that has seen not only their whereabouts in the world, but also in the czech economy. The diploma work is suspended over the problem of economic crime, possibilities of its control and money laundering, or legalization.

Keywords: money laundering, economic crime and control options.

Rád bych poděkoval svému vedoucímu diplomové práce PhDr. Mgr. Stanislavovi Zelinkovi za jeho odborný dohled a podnětné připomínky při tvorbě mé práce. Dále bych chtěl poděkovat Ing. Radce Šerclové za uvedení do problematiky legalizace výnosů v oblasti pojišťovnictví. A v neposlední řadě také JUDr. Stanislavovi Knotkovi za jeho čas a ochotu při konzultaci zkoumaného problému.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo - diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 4. 6. 2010

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 EKONOMICKÁ TRESTNÁ ČINNOST	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU EKONOMICKÁ TRESTNÁ ČINNOST	11
1.1.1 Fenomenologie	13
1.1.2 Etiologie	13
1.1.3 Prevence výchovných zásad	13
1.2 VÝVOJOVÉ JEVY	14
1.3 SPECIFIKA VYŠETŘOVÁNÍ A DOKAZOVÁNÍ	16
1.4 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PACHATELŮ	17
1.5 NUTNOST KOMPLEXNÍCH OPATŘENÍ.....	18
2 PRANÍ PENĚZ	19
2.1 PROJEVY ŠPINAVÝCH PENĚZ	20
2.2 ZDROJE ŠPINAVÝCH PENĚZ	24
2.3 INDIKÁTORY NEOBVYKLÝCH OBCHODŮ.....	24
2.3.1 Rizikové činnosti.....	26
2.3.2 Obecné znaky podezřelých obchodů	27
2.3.3 Postup při hlášení podezřelého obchodu.....	27
2.4 LEGALIZACE VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	28
2.5 PROBLEMATIKA VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	30
2.6 ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ PRANÍ PENĚZ POMOCÍ FINANČNÍCH ŠETŘENÍ.....	30
2.6.1 Finanční šetření integrovaná do trestního řízení	31
2.6.2 Finanční šetření nezávislá na trestním řízení	31
2.7 VNITŘNÍ PŘEDPISY BANK PROTI PRANÍ PENĚZ	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 KONTROLA LEGALIZACE VÝNOSŮ EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	34
3.1 ZÁKON Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK.....	34
3.1.1 Rekodifikace trestního práva.....	35
3.1.2 Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.	35
3.1.3 Zásadní změny.....	36
3.1.4 Trestný čin.....	37
3.1.5 Znaky trestného činu	37
3.1.6 Přečiny a zločiny	38
3.2 ZÁKON Č. 253/2008 SB., O NĚKTERÝCH OPATŘENÍCH PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI A FINANCOVÁNÍ TERORISMU	38
3.2.1 Nové povinnosti	39
3.2.2 Povinné osoby	40

3.2.3	Nepodnikatelé v pozici povinných osob	41
3.2.4	Povinnost identifikace	41
3.2.5	Povinnost kontroly klienta	41
3.3	ZÁKON Č. 279/2003 SB., O VÝKONU ZAJIŠTĚNÍ MAJETKU A VĚCÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ	42
3.4	ZÁKON Č. 141/1961 SB., TRESTNÍ ŘÁD	42
3.5	OPATŘENÍ PROTI EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI Z HLEDISKA EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ	43
3.6	OPATŘENÍ PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ V POJIŠŤOVNICTVÍ.....	44
3.7	KONTROLA EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	45
3.8	MEZINÁRODNÍ ASPEKTY KONTROLY EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	46
3.9	PREVENCE EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	47
3.9.1	Sociální prevence	48
3.9.2	Situační prevence	48
4	ANALÝZA ODČERPÁVÁNÍ VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI A NOVÉ POZNATKY V OBLASTI KONTROLY	49
4.1	ODČERPÁVÁNÍ VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.....	49
4.2	ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU ODČERPÁVÁNÍ VÝNOSŮ	50
4.3	PROBLEMATIKA EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI V ČESKÉ SPOLEČNOSTI	51
4.4	NOVÉ POZNATKY V OBLASTI KONTROLY EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.....	53
	ZÁVĚR	56
	ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ.....	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	SEZNAM TABULEK.....	63
	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Vývoj v České republice po tzv. Sametové revoluci znamenal pro ekonomiku přechod k tržnímu hospodářství, což sebou přineslo řadu nežádoucích vlivů, které se odrážejí ve zvýšeném počtu zločinnosti související s finančním růstem v naší společnosti.

Pomocí nedostatečné právní ochrany našeho hospodářství se česká ekonomika stala terčem organizovaného zločinu, který si ji vybral za svůj snadný cíl. V důsledku toho byly položeny základy pro vybudování nových zločineckých struktur, které se na státu přizívají a neblaze působí na jeho ekonomiku.

Cílem diplomové práce je vymezit základní pojmy problematiky legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti a pozastavit se nad možnostmi kontroly, které by vedly k zamezení této nekalé činnosti.

V teoretické části je věnována pozornost problematice ekonomické trestné činnosti, na kterou navazuje kapitola, vymezující zažitý pojem praní peněz, respektive legalizace výnosů z trestné činnosti.

Praktická část se zabývá možnostmi kontroly legalizace výnosů ekonomické trestné činnosti, ať již v podobě zákonů, nebo prevence. Poslední kapitola je vyhrazena analýze zkoumaného problému prostřednictvím dotazníku.

Tato problematika byla dlouhou dobu opomíjena i přesto, že se dotýká všech občanů České republiky. Proto se ve společnosti vyskytují různé názory a postoje k tomuto fenoménu a možnostem jeho legalizace. Proti sobě stojí dva kontraproduktivní názory. Na straně jedné jde o naprosté popření tohoto jevu a na straně druhé jeho odsouzení a označení za zcela nepřijatelné. V současné době platí nový zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který ale nemůže být všelékem, jež by zabránil, páchání této trestné činnosti. Základem úspěšného boje je i dodržování etického kodexu a mravních zásad, které by nepoškozovaly ostatní spoluobčany.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 EKONOMICKÁ TRESTNÁ ČINNOST

1.1 Vymezení pojmu ekonomická trestná činnost

Počet trestných činů, které řadíme pod pojmem ekonomická trestná činnost, kvantitativně narůstá současně s kvalitou jejich provedení. V literatuře se někdy mluví o kriminalitě „bílých límečků“, která většinou není spojená s fyzickým násilím v počáteční fázi. V další fázi ale bývá propojena s organizovaným zločinem, který může končit až vraždami podnikatelů.

Spory o definiční otázky a o dílčí právní vymezení ekonomické trestné činnosti budou nepochybně pokračovat. Vývoj v této oblasti jde ovšem dál a vyžaduje pracovní definice. A to takové definice, které by nám umožnily takto závažnou trestnou činnost pojmenovat, kategorizovat a provádět preventivní opatření k jejímu omezení.

Pojem finanční kriminalita je vymezen jako trestní jednání v oblasti zaměřené proti fungování bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí (bank, investičních společností a fondů, penzijních fondů a pojišťoven. Jedná se především o trestnou činnost páchanou ve finančním sektoru.

Ekonomická trestná činnost je protiprávní jednání, které chce dosáhnout majetkového, finančního nebo jiného prospěchu ke škodě ekonomického subjektu, kterým může být stát, obchodní společnost či družstvo, fond, nadace, fyzická osoba apod. Toto jednání musí zároveň naplňovat znaky skutkových podstat trestných činů. Takovéto protiprávní jednání probíhá v ekonomickém prostředí zpravidla s využitím ekonomických nástrojů.

Ekonomickou trestnou činnost lze definovat jako mezinárodně přijatý pojem, zahrnující protiprávní jednání s ekonomickými prvky, kterým je dosahováno majetkového či jiného prospěchu a které naplňuje skutkovou postatu některého z trestných činů nebo skupin trestných činů.

Obecně platí, že součástí ekonomické trestné činnosti je hospodářská kriminalita a součástí hospodářské kriminality je i finanční kriminalita. Při splnění určitých podmínek lze zařadit do ekonomické trestné činnosti i majetkovou kriminalitu.

Ekonomická trestná činnost je široký pojem, který zahrnuje zejména:

- hospodářskou kriminalitu,
- finanční kriminalitu (peněžní a kapitálový trh),
- praní špinavých peněz (legalizace nezákonných zisků).

Úměrně s rozvojem hospodářské trestné činnosti by měla růst i efektivnost zásahů proti této nekalé činnosti. A to nejen v oblasti právní, ale i mimoprávní ochrany týkající se ekonomických vztahů.

Ekonomická trestná činnost bývá umožněna zejména:

- porušováním netrestních právních norem a vnitropodnikových předpisů,
- nedostatky v evidenci nebo účetnictví,
- lhostejností a tolerancí okolí,
- vlivu klamavé reklamy,
- důvěřivostí potencionálních obětí.

V této oblasti zůstávají nadále problematickými:

- Závažná ekonomická trestná činnost - finanční kriminalita má většinou dopad na velmi široký okruh poškozených (akcionářů a drobných věřitelů) a potažmo i všech daňových poplatníků.
- Obtížnost přesně vymezit hranice mezi neetickým jednáním na rozmezí platné právní úpravy a jednáním, které naplňuje rámeček získaný trestním právem.
- Nepříliš srozumitelně formulovaná právní úprava ekonomického prostředí, které chybí preventivní prvek, nemá potřebné znalosti ekonomického prostředí, ekonomických nástrojů a možností jejich využití.
- Nedostatečné materiální zabezpečení trestního stíhání ekonomické kriminality a nedostatek specializace všech orgánů činných v trestním řízení.
- Jednoznačný právní rámeček podnikání a hospodářské soutěže stále chybí a nesehrává rozhodující vliv v této oblasti. Je ale zřejmé, že trestně-právní nástroje musí být jen doplňující.

- Chybami v řízení, narůstají negativní skutečnosti a jevy, které ulehčují pachatelům ekonomické trestné činnosti jejich nekalé aktivity [1].

1.1.1 Fenomenologie

Ekonomická kriminalita je trestná činnost, provázející výrobní, obchodní a další hospodářskou činnost podnikatelských subjektů. Hlavní pachatelé jsou osoby zejména podnikatelských subjektů, tzn. osoby oprávněné za ně jednat a osoby, které tuto způsobilost jen předstírají. Formy ekonomické trestné činnosti jsou propojeny s procesy, které probíhají v podnikatelské činnosti a spácháním ekonomického deliktu jsou porušeny i vztahy regulované obchodně-právními, finančně-právními a pracovně-právními předpisy. Útok je cílen zejména na veřejný zájem nebo hospodářské vztahy „zevnitř“. Pachatel má k poškozenému většinou přímý právní vztah [2].

1.1.2 Etiologie

Ekonomické trestné činy, které se pohybují na hranici legálního jednání, jsou charakterizovány svou anonymitou nebo osobním odstupem mezi pachatelem a obětí - např. při vylákání dotace. Mezi výrazné charakteristické rysy patří zejména nízká kriminální citlivost, kterou můžeme chápat jako na první pohled nepatrný ilegální přečin. Prokazatelnost přestupku je téměř nemožná, ovšem společností je tento delikt do jisté míry tolerován a chápán jako nutné riziko podnikání a je považován za „kavalírský delikt“.

Pro společnost jsou tyto delikty bezesporu škodlivé a to zejména v důsledku poškozování ekonomiky státu (nejen státu). V dlouhodobějším časovém měřítku se očekává nárůst této zločinnosti a inteligenční posun pachatelů [3].

1.1.3 Prevence výchovných zásad

Z kriminologických výzkumů vyplývá, že v sociální oblasti prevence je nutná určitá zaangažovanost osob, které se s ohroženými jedinci dostávají do styku. Jedná se zejména o rodiče, kteří by si měli uvědomovat svou odpovědnost za adekvátní prevenci v oblasti výchovných zásad vůči svým dětem. Měli by být k tomuto motivováni a v neposlední řadě nést i riziko sankcí za zanedbání svých povinností.

I zde by se měla hledat určitá rovnováha mezi chráněním rodinného života před zásahy z vnějšího prostředí [4].

1.2 Vývojové jevy

V období transformace ekonomiky využívali pachatelé většinou legislativních nedostatků. Zákonná úprava, která v roce 1993 vedla k ukončení prokuratury a vzniku státního zastupitelství, kterému byly ponechány jen kompetence v trestní oblasti (v občanskoprávní byly odlišeny) a kompetence v oblasti všeobecného dozoru bývalé prokuratury byly zničeny, byl zjevně krok zpět. Dospělo to k tomu, že státní zastupitelství nedisponovalo právem podávat žaloby o vydání některých případů bezdůvodného obohacení. Bylo zbaveno i oprávnění provádět проверки dodržování zákonitosti u právnických osob a státních orgánů. Oprávnění nebyla posléze v adekvátní míře nahrazena ani zřízením správního soudnictví, ani Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových a ani úřadem Veřejného ochránce práv.

Ekonomická trestná činnost jak v období transformace, tak i po tomto období se pyšnila velkým stupněm adaptability a přizpůsobivosti k vnějším, ale i vnitřním ekonomickým podmínkám. Vyznačovala se integrací do ekonomických struktur.

Nedostatky v efektivnosti při odhalování, objasňování a dokumentování se projevovaly:

- nekonceptním přístupem,
- chybějící týmovou práci a stěžejních ekonomických a právnických vědomostí,
- nekvalifikovanými odbornými znalostmi a zkušenostmi nových policistů,
- problémy se správným použitím kriminalistických metod k vyhledávání a provedení důkazů,
- nedostatečnou kvalifikací při setkávání se s novými skutkovými podstatami trestných činů,
- neúplnou znalostí ekonomických vztahů, procesů a transakcí,
- velkou pracovní vyčerpání,
- absencí znalostí globalizace organizované ekonomické trestné činnosti.

Vysokou míru latence ekonomické trestné činnosti můžeme charakterizovat takto:

- nedůvěra občanů v orgány činné v trestním řízení,
- nedůvěra, že opravdu dojde k postihu pachatelů,
- neochota oznamovat nekalé druhy jednání,
- ne každý si uvědomí, že se stal obětí,
- nezájem osob z hospodářské sféry na odhalování ekonomické trestné činnosti,
- absence znalosti kriminalistických metod a postupů,
- falešná solidarita

Úspěch orgánů činných v trestním řízení můžeme soudit podle:

- počtu pravomocných zprošťujících rozsudků, které soud vynesl, k celkovému počtu všech podaných obžalob,
- počtu skončených věcí pravomocným odložením, nebo zastavením trestního stíhání,
- celkové délky trestního řízení.

Velmi složité dokazování, délka řízení a jeho průtahy, negativně ovlivňují ukončení trestního řízení a pachatel tak nemusí být vůbec odsouzen. To všechno zpětně vede k:

- nedůvěře v orgány činné v trestním řízení,
- neochotě oznamování těchto trestných činů,
- nedosažení účelu daného trestu,
- tomu, že neodradí možné potenciální pachatele trestné činnosti.

A zároveň s tím:

- objevují se organizované skupiny zločineckého spolčení, které vstupují do politického, hospodářského a společenského života s nelegálními zisky a pomocí korupce uplatňují svůj vliv,
- organizované skupiny ohrožují nejen politickou, veřejnou a podnikatelskou sféru, ale ohrožují také základní práva občanů při ochraně svého majetku [1].

1.3 Specifika vyšetřování a dokazování

Specifické faktory můžou být např.:

- osoba, nebo osoby, které páchají ekonomickou trestnou činnost,
- zvláštnosti při opatření a následném provádění důkazů,
- dokázání úmyslu jako forma zavinění,
- zjištění a prokázání výše napáchané škody.

Osoby, které páchají ekonomickou trestnou činnost, dělíme na:

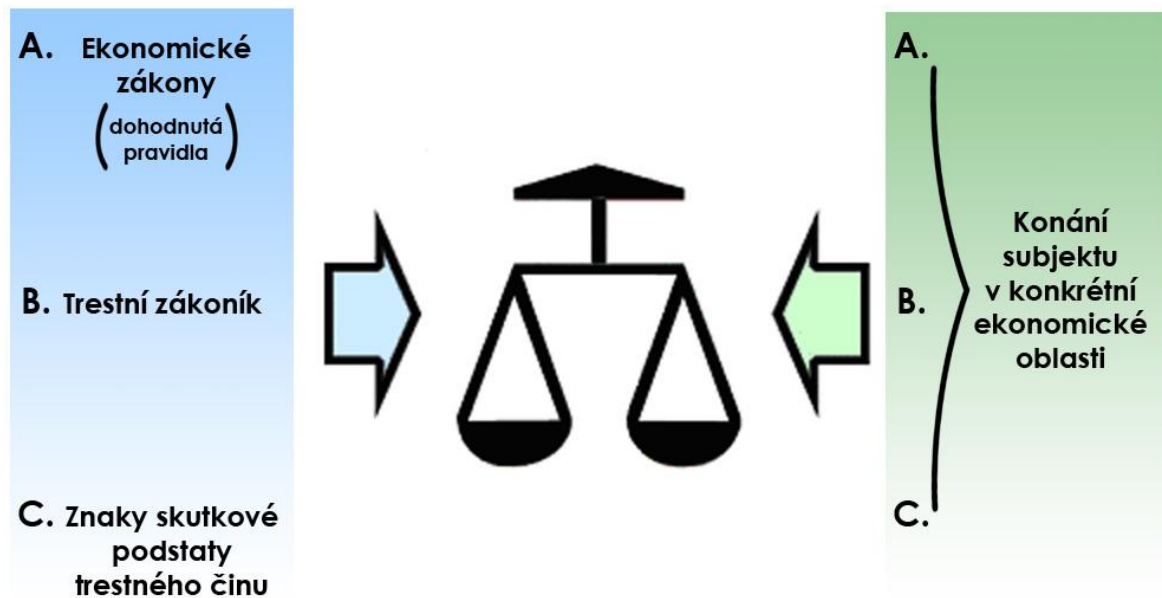
- podnikatele,
- manažery,
- zaměstnance,
- osoby vně podnikatelského subjektu.

Opatření a provádění důkazů vyžaduje velmi včasné zajištění listinných dokladů a počítačových záznamů. Proto je potřebná analýza příčinných souvislostí a následků o obrovském počtu operací. U podnikatelů, zejména v ekonomické sféře je nutné počítat i s obtížným dokazováním. Je tedy nutné přijímat kvalifikovaná, promyšlená a rychlá řešení, aby nedošlo k zametení stop.

Při malé orientaci ve velkých finančních tocích a operacích, je nezbytné pro trestní odpovědnost prokázat úmyslné zavinění. K tomu je potřebná včasná součinnost různých orgánů a organizací. Musí se prokázat, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo i ohrožení chráněného zájmu trestním zákoníkem.

Budoucnost trestní odpovědnosti právnických osob se ukazuje nejen jako problém odborný, ale i jako problém politický.

Podezřelé konání subjektu v konkrétní ekonomické oblasti, se posuzuje ve třech rovinách. V první rovině se jedná o ekonomické zákony, ve druhé je trestní zákoník a třetí rovina obsahuje znaky skutkové podstaty trestného činu, jak ukazuje obrázek.

Obr. 1. Tři roviny ekonomické oblasti [1]

1.4 Psychologické aspekty pachatelů

Psychologické aspekty pachatelů trestné činnosti z pohledu řízení:

- Většina pachatelů není zvláště psychologicky výjimečná a nemají závažnější poruchy osobnosti. Z těchto různorodých osobnostních charakteristik má nejvíce společných znaků absence nebo podstatné snížení pocitu prožívání viny.
- Trestná činnost se zaměřuje na instituce (banka, stát a obchodní společnosti) s anonymními konkrétně poškozenými fyzickými osobami. Tato skutečnost snižuje nebo minimalizuje „pocit viny“ u pachatele.
- Fyzické osoby se stávají obětí v důsledku své velké důvěřivosti, ale také naivity. Pachatelé se vyznačují věrohodným a přesvědčivým jednáním s profesionální obratností. Cítí se „hrdí“ na své triky, jak oklamat druhé. Typická je pro ně bezohlednost a agresivita.

- Zkušení pachatelé se na ekonomickou trestnou činnost pečlivě připravují. Plánují kroky realizace, včetně likvidace stop. Počítají i s možnými riziky a legendou k zakrytí svého jednání.
- Okolnosti, které vyvolávají trestnou činnost, mají své příčiny i podmínky.
- Hlavní podmínky tvoří nedostatky a problémy ve sféře ekonomické, politické, sociální, právní a organizační a mají většinou objektivní charakter. Vedle těchto hlavních podmínek se projevují i vnitřní podmínky v mravní oblasti a zejména v oblasti managementu [1].

1.5 Nutnost komplexních opatření

Ekonomická trestná činnost se může týkat:

- bank, pojišťoven, investičních fondů, kampaňůvek, apod.,
- obchodních společností a družstev (registrovaných podle obchodního zákoníku),
- nadací a obecně prospěšných společností,
- podnikatelských fyzických osob,
- spotřebitelů.

Pro nezbytně ucelená opatření proti nápadu trestné činnosti je důležité proškolení ke zjišťování a vyhodnocování základních informací o ekonomické trestné činnosti, jejich znacích, projevech a způsobech identifikace rizika.

Podnikatelské subjekty by měly mít vypracován efektivní řídicí a kontrolní systém se systémem řízení rizik. Komplex opatření by měl vytvářet systém ochrany podniku. A měl by především obsahovat:

- preventivní opatření (k vytváření a vylepšování prostředí a pravidel omezující vznik trestné činnosti),
- identifikační, diagnostické a monitorovací opatření (včasné vyhodnocení signálu naznačující podezření na nestandardní operace apod.),
- operační reakce na podezření z trestné činnosti [1].

2 PRANÍ PENĚZ

Praní peněz je zažitý termín pro legalizaci výnosů z trestné činnosti. Nejedná se ale o přesné vyjádření, protože výnosem z trestné činnosti nemusí být jen peníze, ale i cenné papíry, směnky nebo jakýkoliv majetek získaný trestnou činností. Přes tuto nepřesnost je pojem praní špinavých peněz ve světě běžně používaný, možná i proto, že vznikl pojmenováním jednoho ze způsobů, jak nelegálně získaný výnos legalizovat. Tento výraz má původ ve Spojených státech amerických, kde v třicátých letech byly peníze získané ze zločinu přidávány k tržbám z veřejných prádelen vlastněných zločineckými strukturami (Chicago - Al Capone), a tak měl být vyvolán dojem, že se jedná o prostředky nabyté legálním podnikáním. Pod praním špinavých peněz si lze představit jakoukoliv činnost směřující k zastření jejich původu a v dokonalejším případě vzbudit zdání jejich legálnosti. Praní peněz je poslední fází zahlazení stop nezákonného jednání, které umožní použít takto získané prostředky v legální ekonomice.

Ve světě byl boj proti praní peněz soustředěn na výnosy s prodejem drog. Postupem času se rozšířil skoro na všechny výnosy z trestné činnosti. Při hledání způsobů, jak čelit tomuto druhu kriminality, se vycházelo z podstaty procesu praní peněz. Zamezit možnosti zjištění pravého původu výnosů mají transakce, jako např. kombinace hotovostních a bezhotovostních operací, investování, nákupu a následného prodeje cenných věcí včetně nemovitostí a cenných papírů apod. Byly vytipovány subjekty, prostřednictvím kterých by tyto transakce mohly být uskutečňovány. Jedná se např. o banky, investiční společnosti, obchodníky s cennými papíry, kasina, realitní kanceláře apod.

V řadě zemí byla těmto subjektům uložena povinnost hlásit transakce vyvolávající podezření z praní špinavých peněz. K tomuto účelu byly v jednotlivých zemích zřízeny speciální útvary, které hlášení přijímají a zároveň i prošetřují. Obecně jsou nazývány finančními zpravodajskými jednotkami a jejich pravomoce se liší zejména od jejich začlenění ve státní správě.

V současnosti existují dva typy základních jednotek - administrativní (začleněný mimo resort vnitra) a policejní (ve strukturách policejních složek). Od toho se odvíjí pravomoc získávat citlivá data. Lze konstatovat, že administrativní jednotky mohou mít bezproblémový přístup k bankovním údajům, informacím z oblasti cenných papírů a někdy i k daňovým údajům. Jednotky zařazené do policejní struktury většinou potřebují k přístupu k účtům, údajům o cenných papírech a daním souhlas státního zástupce nebo soudce. Od administrativní jednotky mají k dispozici prostředky k tzv. operativnímu šetření. Jednotka administrativního typu (ve většině případů je samostatná nebo je včleněna pod ministerstvo financí) má přesně stanoveno, v jakých případech získané informace může předat policejním složkám.

Existuje i tzv. justiční typ jednotky, který do určité míry kombinuje možnosti obou výše uvedených, ale vyskytuje se zcela výjimečně [5].

2.1 Projevy špinavých peněz

Po přijetí zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti financování terorismu, představuje nástupní právní úpravu po zákonu č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů. Znovu se zde vyskytla diskuze o tom, jak chápat existenci špinavých peněz. Praní špinavých peněz je známý termín pro legalizaci výnosů z trestné činnosti. Zákon definuje výnos z trestné činnosti nepřímo jako jakoukoliv ekonomickou výhodu. Od výnosu z trestné činnosti ale vede ke špinavým penězům ještě poměrně dlouhá cesta.

Zločin, především organizovaný, dlouhodobě produkuje obrovské výnosy ze své nelegální činnosti. Jsou to výnosy, kvůli kterým je páchána většina zločinů (tzv. zdrojová trestná činnost) a právě tyto výnosy jsou považovány za slabé místo zločinu, když jejich vhodným odčerpáváním je možné zločinecké procesy účinně ovlivňovat. O legalizaci výnosů z trestné činnosti usilují pachatelé proto, že nechtějí riskovat, že jejich trestná činnost bude nakonec odhalena, takto nabyté prostředky zabaveny a budou odsouzeni k potenciálně vysokým trestům za nelegální jednání. Samotné praní špinavých peněz představuje až třetí stupeň nakládání s výnosem z trestné činnosti.

První stupeň (umístění) - výnos z trestné činnosti je používán k financování další trestné činnosti, zejména korupce. Ve druhém stupni (rozvrstvení) jsou z výnosů financovány běžné náklady spojené s provozem zločineckého aparátu. Jedná se o nákup a provoz vozového parku, nájem nemovitostí a s tím spojené provozní náklady a samozřejmě nákup zboží osobní potřeby. Jde o výdaje v rámci běžného ekonomického života, které má z jiných pohnutek kdokoliv další v populaci a u kterých je navíc běžné placení v hotovosti. Nelegálně získané prostředky se v této fázi mohou mísit s prostředky, které ten, kdo s nimi nakládá, nabyl legální cestou.

V momentě, kdy již nelze výnosy z trestné činnosti umístit takovým způsobem, aniž by to vzbudilo pozornost, přichází pro toho, kdo nakládá s výnosem z trestné činnosti, do úvahy legalizace tohoto výnosu - třetí stupeň (integrace) nakládání s výnosem z trestné činnosti. Z naznačeného členění pak plyne, že ve druhém stupni je v podstatě přímo nemožné odlišit špinavé peníze od těch legálních.

V modelovém příkladu organizovaná skupina vybírá pod různou pohrůžkou od podnikatelů tzv. výpalné. V prvním stupni může použít takto získané peníze například k zaplacení spolupracovníků pro výkon činnosti nebo ke zkorumpování městského strážníka, který obsluhuje městský kamerový systém, protože kamery zachytily automobil včetně registrační značky, kterým dva členové skupiny přijeli k provozovně podnikatele, kde mu zničili část vybavení. Ten jim hrozil podáním trestního oznámení poté, co odmítl výpalné zaplatit. V tomto stupni žádná ze stran transakce, ani strážník městské policie, natož pachatelé trestné činnosti, nemají pochybnosti o tom, z jakého zdroje peníze pochází a také tomu tak opravdu je.

Ve druhém stupni si členové skupiny nakupují luxusní vozidla, luxusní oblečení, elektroniku a najímají si byty nebo domy. Charakteristické zde je, že výnosy získané z trestné činnosti jsou téměř absolutně spotřebovávány na poli legální ekonomiky, ze zboží a služeb placených v tomto stupni jsou státu odváděny daně, typicky z přidané hodnoty a daně spotřební.

Nikdo nemůže naráz jezdit ve dvou vozech a také ostatní přímá spotřeba členů skupiny je plně uspokojena. Proto právě nyní přichází v úvahu u dalších výnosů z trestné činnosti jejich legalizace.

Druhý modelový příklad představuje úředníka na stavebním úřadě, který od žadatelů vyžaduje a přijímá úplatky. V prvním stupni své výnosy z trestné činnosti nepoužívá, protože k tomu nemá žádné důvody. Peníze, které přijímá, také nemusejí pocházet z trestné činnosti, naopak se pravděpodobně bude jednat o zcela legální úspory.

Ve druhém stupni postupuje podobně jako organizovaná skupina z výše uvedeného příkladu.

Třetího stupně obvykle úředník nedosahuje, protože výnosy z trestné činnosti dokáže spotřebovat beze zbytku, který by jinak bylo nutné legalizovat.

V tomto případě se veškeré výnosy z trestné činnosti spotřebovávají v legální ekonomice s uvedenými efekty.

Z těchto dvou příkladů plyne, že část výnosů z trestné činnosti, přenesených z prvního stupně, se ve druhém stupni používá zásadně v legální ekonomice. Lze souhlasit, že se v obou příkladech jedná o špinavé peníze. Zároveň platí, že v tomto stupni je téměř nemožné je odlišit od těch legálně nabytých. Vzhledem k této obtížnosti mohou represivní složky rozpoznat a postihovat až výnosy přenesené do třetího stupně, kdy je ze strany zločinců potřeba zastříit původ výnosů z trestné činnosti, protože dosáhly takového objemu, že by mohly samy o sobě vést k odhalení této nekalé činnosti.

Finanční efekt prostředků, spotřebovaných ve druhém stupni, nedokážeme teoreticky ohodnotit, protože jej není nikdo schopen jakkoliv kvantifikovat. O finančních prostředcích ve třetím stupni však už s jistotou můžeme tvrdit, že deformují ekonomické mechanismy konkurenčního prostředí, kdežto běžní podnikatelé se snaží maximalizovat zisk, tak ti, kteří usilují o legalizaci výnosů z trestné činnosti, se snaží podnikáním tuto ilegální činnost skrýt. To se projevuje ve zcela jinak definovaných cílech podnikání, hlavně v nastavení marží a v péči o zákazníky.

Jestliže jsou ve třetím stupni mezi řádné podnikatele zavlečeny způsoby a modely chování pachatelů, o jejichž trestné činnosti nepochybuje nikdo, kdo se s nimi setká, tak způsoby a modely chování pachatelů trestné činnosti, kteří svými výnosy dosáhnou druhého stupně, budí spíše jen pohoršení, morální odsudek a pochybnosti o životním stylu a legálnosti nabytí majetku [6].

Třetí modelový příklad banky je vyjádřen pomocí obrázku.

Obr. 2. Schéma praní špinavých peněz [7]

2.2 Zdroje špinavých peněz

Obrázek vymezuje nejčastější zdroje pro praní špinavých peněz, jako je např.:

Obr. 3. Zdroje špinavých peněz [8]

2.3 Indikátory neobvyklých obchodů

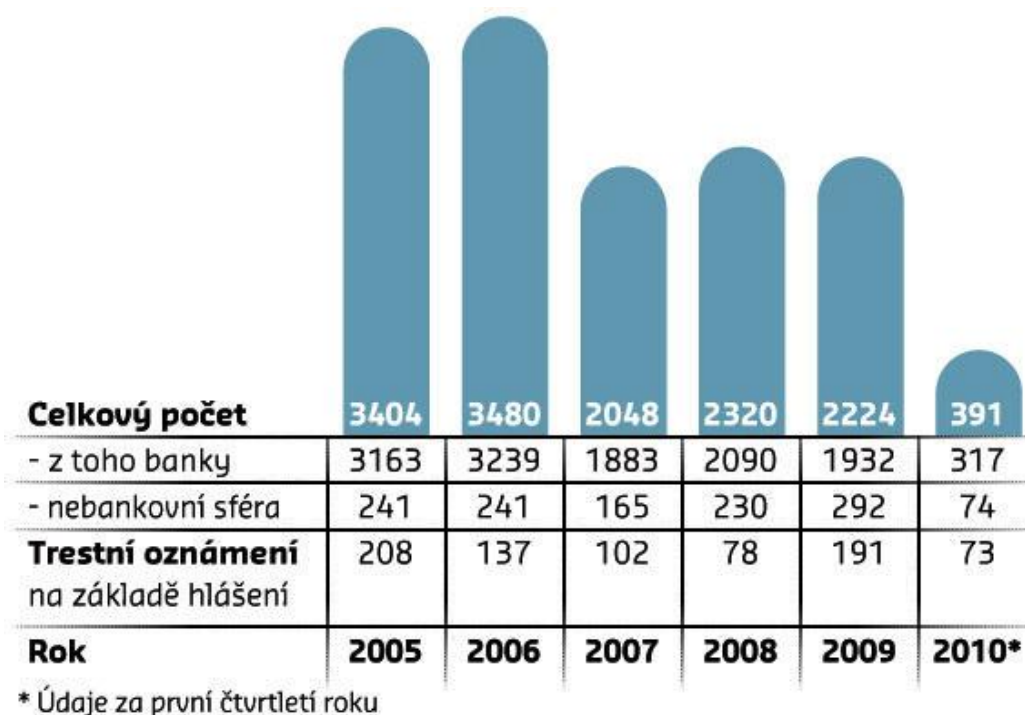
Finanční analytický útvar (dále jen FAÚ) je institucí Ministerstva financí České republiky, která zachycuje pouze část podezřelých informací pojednávající o legalizaci prostředků, které pocházejí z organizovaného zločinu. Nelze proto předpokládat, že:

- Finanční instituce, které předávají FAÚ oznámení o neobvyklých obchodech, rozpoznají naprosto všechny aktivity, které směřují k legalizaci prostředků z organizovaného zločinu.
- Aktivity směřující k legalizaci prostředků, které pocházejí z organizovaného zločinu, se realizují jen pomocí finančních institucí.
- Prostředky, které byly vytvořeny v souvislosti s organizovaným zločinem, se stanou předmětem legalizace formou praní špinavých peněz, i přesto je nutné tyto prostředky podchytit a poté odčerpat.

- Finanční instituce budou plnit své oznamovací povinnosti na 100%, existuje zde velké riziko porušení zákona.

Obecně lze konstatovat, že zdrojová trestná činnost a praní peněz jsou převážně od sebe časově odtrženy. Finanční šetření se tak stává pozdním krokem pro podchycení informací o zdrojové trestné činnosti [9].

Následující tabulky ukazují počet nahlášených podezřelých transakcí FAÚ z bankovních a nebankovních institucí.

Tab. 1. Počet podezřelých transakcí

	2008	2009	2010*
finanční služby	61	87	30
obchod cennými papíry	48	19	9
penzijní fondy	9	37	4
stavební spořitelny	61	48	10
pojišťovny	22	28	4
záložny	14	5	4
právníci	0	3	1
státní subjekty	4	54	5
sázkové kanceláře	5	0	3
ostatní	6	11	4
Celkem	230	292	74

* Údaje za první čtvrtletí roku

Tab. 2. Počet podezřelých transakcí v nebankovní sféře [10]

2.3.1 Rizikové činnosti

Riziková zaměstnání z hlediska pojišťoven lze vymezit na:

- advokát,
- notář,
- realitní makléř,
- právník,
- politik,
- odpovědný zastupitel za správu majetku nebo územní rozvoj.

Dalším hlediskem jsou rizikové podnikatelské činnosti, jako např.: směnárny, herny a kasina, sázkové a realitní kanceláře, velkoobchody a maloobchody s alkoholem, tabákem a drahými kameny, bazary a zastavárny, autosalony a autobazary, sítě čerpacích stanic, noční podniky a výroba, obchod a znehodnocování zbraní, střeliva a výbušnin [11].

2.3.2 Obecné znaky podezřelých obchodů

Příklady obecných znaků podezřelých obchodů:

- nastávají problémy při identifikaci zákazníka,
- zákazník má velmi neobvyklé podmínky při poptávce a nabídce,
- transakce se jeví pro daného zákazníka jako netypická,
- zákazník je velmi nervózní při osobním kontaktu,
- zákazník jedná jen jako prostředník,
- snaha o co nejmenší kontakt s finanční institucí a pověřování jiných osob tímto kontaktem na základě plných mocí,
- transakce, při kterých se finanční prostředky krátce po složení u finanční instituce opět vyzvednou (pokud z obchodních aktivit není pro takové jednání žádný logický důvod),
- zákazník nesdělí a neposkytne finanční instituci běžné informace a podklady k obchodu, nebo sdělí pouze takové údaje, které může finanční instituce jen obtížně ověřit [12].

2.3.3 Postup při hlášení podezřelého obchodu

Při hlášení podezřelého obchodu postupují zaměstnanci takto:

1. vyplní se interní hlášení o podezřelém obchodu,
2. uvede se v něm jasný důvod podezření,
3. interní hlášení se předá k vyhodnocení,
4. příkaz klienta nesmí být splněn do doby, než se vyhodnotí hlášení.

Dále je striktně zakázáno přijat majetek, u kterého je důvodné podezření, že může pocházet z trestné činnosti, udržovat obchodní vztahy s osobami, u kterých je podezření, že jsou teroristé nebo zločinecká organizace, uzavřít smlouvu s klientem, který odmítá identifikaci a uzavřít obchod v případě, pokud nelze provést kontrolu klienta [13].

2.4 Legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti

Legalizací výnosů z ekonomické trestné činnosti se rozumí jednání, které zakrývá nezákonný původ výnosu z této činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o příjem nabytý v souladu se zákonem. Není rozhodující, jestliže k takovému jednání došlo zcela, nebo jen z části na území České republiky. Uvedené jednání spočívá zejména v:

- Přeměně nebo převodu majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti, za účelem jeho utajení či zastření jeho původu, nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní takové činnosti, aby se vyhnula právním důsledkům svého protiprávního jednání.
- Utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, pohybu majetku a nakládání s ním nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti.
- Nabytí, držbě, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti.
- Spolčení zločinných osob nebo jiné formě součinnosti za účelem jednání výše uvedeného.

Výnosem se rozumí jakákoliv ekonomická výhoda z jednání, které má znaky trestného činu. Proces legalizace výnosů (hlavně z organizovaného zločinu) je komplexem účelově vytvořených ekonomických přesunů a transformací s cílem zastření původu a vytvoření zcela nové legální identity.

Legalizací výnosů z nelegálních aktivit se rozumí takové jednání, které zakrývá nezákonný původ obohacení v důsledku trestné činnosti a jeho legalizace pro konečné užití.

Legalizace výnosů z nelegálních aktivit, respektive praní špinavých peněz má tyto negativní důsledky:

- ohrožuje volné trhy v rámci regionů, ale i v rámci celé Evropské Unie (dále jen EU),
- působí proti snahám o rozvoj ekonomiky,
- v ekonomice snižuje množství hotových peněz,
- ovlivňuje kurzy měn,
- narušuje platební schopnost dlužníků,
- ohrožuje stabilitu finančních trhů.

Malé státy s malými ekonomikami jsou zranitelnější. Zásadou právní úpravy je to, že osoba, která získala trestným činem určitý majetek, z něho nesmí mít žádný užitek. Pachatelé musí být odděleni od majetku zákonným způsobem.

Běžný způsob legalizace výnosů může být:

- Prostřednictvím soudních sporů a následného vyrovnání, ale na podkladě fiktivních smluv. Legálnost zdroje je tak potvrzena soudním rozhodnutím.
- Další formou jsou nákupy starožitností a uměleckých děl, které se následně prodávají s velkým ziskem.

Zůstává zde problém v odhalování podezřelých transakcí a oznamování FAÚ. K praní špinavých peněz se používá celá řada metod. Uvnitř běžné obchodní činnosti se mohou skrývat i nelegální finanční prostředky. A zneužívají se i předstírané legitimní obchody. Používají se nastrčené osoby s falešnými doklady a mohou být také zneužity auditorské a účetní firmy.

Celý zisk z trestné činnosti nemusí procházet procesem tzv. legalizace. Jedná se o zisk, kdy způsob jeho nabytí mu dává podobu zákonně získaného majetku (např. pojistné podvody nebo daňové trestné činy - přeplácením daně se vrátí zpět přečištěné) [1].

2.5 Problematika výnosů z ekonomické trestné činnosti

Odbor bezpečnostní politiky řadí jako svou nejdůležitější prioritu problematiku výnosů z trestné činnosti. Jeho úloha spočívá v přípravě a prosazování koncepcí a strategií s cílem je zefektivnit, případně najít nové řešení pro zdárné odčerpávání výnosů z trestné činnosti. Zpracovávají se zde právní stanoviska, připravují se návrhy na změnu příslušných právních norem, probíhá spolupráce s Policií České republiky (dále jen PČR) a jinými ministerstvy, včetně přípravy mezirezortních dohod o vzájemné spolupráci. Tento odbor se postaral o vznik mezirezortní pracovní skupiny „výnosy“, ve které jsou zastoupeni odborníci resortu justice a PČR. Smyslem této pracovní skupiny byla analýza problematiky vyhledávání, zajišťování a odčerpávání výnosů z trestné činnosti.

I zde se řeší otázky evropského i mezinárodního dosahu. Na této úrovni se připravují podklady orgánům EU a mezinárodní organizace, spolupracuje se s členskými státy za účelem výměny informací a realizují se evropské projekty.

Hlavní vizí odboru bezpečnostní politiky je zabezpečit, aby PČR účinně postupovala při vyhledávání a zajišťování výnosů z trestné činnosti. K tomu musí mít dostatek právních nástrojů a využívat přístup k potřebným informacím (vytvoření mezinárodních informačních sítí) [14].

2.6 Odhalování a vyšetřování praní peněz pomocí finančních šetření

Způsoby odhalování a vyšetřování praní peněz se velmi liší od metod používaných při odhalování a vyšetřování jiných druhů trestných činů. Je tomu tak proto, že praní peněz je velmi specifické a specifické jsou i stopy, které vznikají při jeho páčání. Při praní peněz se většinou nestřílí, neteče krev a nepoužívají se obranné prostředky. Praní peněz probíhá v prostředí bankovních kanceláří, u pokladních přepážek a při nákupu nemovitostí. Svou povahou se podobá běžným finančním operacím.

Kriminalistické metody, které mají praní peněz odhalit, musí korespondovat s povahou této trestné činnosti a jsou zaměřeny především do finanční oblasti. Pro tento účel se používá metoda tzv. finančních šetření, která se dělí na dvě skupiny:

- finanční šetření integrovaná do trestního řízení,
- finanční šetření nezávislá na trestním řízení.

2.6.1 Finanční šetření integrovaná do trestního řízení

Šetření se uskutečňují, jestliže policie získala signál o trestné činnosti, z níž mohou pramenit zločinecké zisky (např. prodej drog, kuplířství a organizované krádeže vozidel) a o této zdrojové kriminalitě již probíhá policejní objasňování nebo trestní stíhání. Do rámce komplexního vyšetřování jsou integrovány metody a postupy, které mají odhalit finanční souvislosti zdrojové kriminality, zjistit, kam a jakým způsobem byl převeden výtěžek z trestné činnosti a co se s ním dále provádělo. Součástí finančního šetření je také odhalení způsobů praní peněz. Je nutné, aby v rámci finančního šetření byl zločinecký zisk vypátrán a zajištěn.

Toto integrované finanční šetření se příliš neodlišuje od jiných policejních a trestně-procesních postupů. Užívají se v něm běžné operativní a procesní důkazní postupy, ale je v nich zastoupen odborný finančně analytický aspekt. Policie se většinou neobejde bez spolupráce s odborníky a znalci z oboru bankovníctví, účetnictví a jiných ekonomických oborů.

2.6.2 Finanční šetření nezávislá na trestním řízení

Základním znakem je skutečnost, že šetření se zahajuje v okamžiku, kdy ještě neprobíhá žádné jiné šetření nebo vyšetřování ohledně zdrojové trestné činnosti, o které prozatím nevzniklo důvodné podezření a je tedy latentní. Tento typ spadá do součásti širší strategie preventivního boje proti trestné činnosti, který se odehrává na předpolí zločinu, kde se k odhalování latentní kriminality využívají indikátory trestné činnosti. Indikátorem praní peněz je neobvyklý obchod, který je prováděn mezi finanční institucí, nejčastěji bankou, a jejím zákazníkem.

Principem šetření je zachytit první signál o trestné činnosti v okamžiku praní peněz a poté následným šetřením odhalit a usvědčit nejen pachatele praní peněz, ale i pachatele zdrojové trestné činnosti. Tento taktický postup lze popsat jako cestu „od pachatele praní peněz k pachateli zdrojové trestné činnosti“. Součástí šetření by zároveň mělo být i vypátrání a zajištění zisku [15].

2.7 Vnitřní předpisy bank proti praní peněz

Za stěžejní řešení v každé finanční instituci, i v bance, lze označit specifikaci „bran“ pro vstup nebo výstup finančních prostředků a navazujících technologií. Tato problematika je vymezena pouze pro úzce stanovený okruh pracovníků s nejvyššími režimovými nároky na bezpečnost. Souvisí s tím vymezení kritických prvků, které se týkají klientů a obchodů ve vazbě na nabízené bankovní produkty a specifikaci indicií upozorňujících na jejich podezřelost. Znalost totožnosti klienta začíná jeho identifikací podle osobních a doprovodných dokladů, které se musí kontrolovat, prověřovat, registrovat, aktualizovat a následně archivovat. Je dobré si uvědomit, že mimo dokladů neplatných (odcizených a ztracených) existují také i padělané nebo pozměněné. Zároveň lze poukázat na nebezpečí „ukradení“ identity a to právě způsobem zneužití cizích osobních dokladů, např. při zakládání účtů. U cizinců je velmi vhodné věnovat pozornost době jejich pobytu na území České republiky.

Další problémovou skupinu vytváří zaměstnanci banky (tzv. latentní kriminalita). Z personálního hlediska bezpečnosti je výchozí jejich trestná bezúhonnost a spolehlivost (přístup k informacím a účtům), stejně tak jako odborná způsobilost - vyškolenost a pravidelné seznamování se s „novinkami“ v boji proti legalizaci výnosů z ekonomické trestné činnosti.

Na problematiku navazuje organizační členění pracovníků ve struktuře banky - jak těch, kteří přicházejí do kontaktu s klientem, tak i dalších odpovědných pracovníků a specialistů (kontaktních osob) při zjištění kriminální stránky věci pro spojení s PČR - Úřadem služby kriminální policie a vyšetřování. Nebo těch, kteří mají kontakt s FAÚ Ministerstva financí České republiky a následně s Úřadem pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti nebo specializovaných útvarů vrchního státního zastupitelství zaměřených na veřejné prostředky [16].

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 KONTROLA LEGALIZACE VÝNOSŮ EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

Podle směrnice Rady Evropského společenství č. 91/309/EEC, o předcházení použití finančního systému za účelem praní peněz, jsou ve výkladu zákona v úvodních ustanoveních uvedeny společností ne příliš osvojené pojmy, které jsou velmi specifické: výnos z trestné činnosti, legalizace výnosu, neobvyklý obchod, povinnost identifikace účastníků obchodu a finanční instituce, které zákon vysvětluje tak, aby tyto pojmy nedělaly výkladové potíže. Pro uvedení zákonných ustanovení v platnost je nutné vytvořit příslušný státní orgán, který bude plnit funkci shromažďování oznámení o neobvyklých obchodech a analytickou funkci, která se zaměří na souvislosti oznámených obchodů s legalizací výnosů z trestné činnosti. Působnost tohoto zákona souvisí s působením ministerstva financí, podle § 4 zákona č. 2/1996, o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů České republiky, proto se svěřuje v návrhu zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti působnost tohoto zákona Ministerstvu financí České republiky.

Kriminalizaci praní peněz lze dosáhnout dvojím účinkem:

- postihnout pachatele, kteří svou nekalou činností „zametání stop“ ztěžují potrestání zdrojové kriminality a napomáhají realizaci zločineckého zisku,
- odhalit a prověřit praní peněz a následně získat důkazy vedoucí ke zdrojové trestné činnosti [17].

3.1 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. se v praxi používal již od 1. 1. 1962 a doznal téměř 70 novelizací. Od 1. 1. 2010 jej po 47 letech účinnosti nahradil nový trestní zákoník - zákon č. 40/2009 Sb., který razantně modernizuje české trestní právo.

Nový trestní zákoník je velkou změnou trestního práva hmotného, ve kterém se promítá hlavní změna hodnotového systému české společnosti po roce 1989.

3.1.1 Rekodifikace trestního práva

V roce 1996 byl vypracován komisí pro rekodifikaci trestního práva hmotného materiál pro zpracování věcného záměru reformy trestního práva, kde se definoval základní cíl rekodifikace: „*Zásadně nové legislativní zpracování trestního práva hmotného bude vycházet z tradiční ochranné funkce tohoto odvětví, jakož i z osvědčených trestněprávních zásad, charakteristických pro demokratický stát. Jde zejména o následující zásady: žádný trestný čin, žádný trest bez zákona, pomocná úloha trestní represe, neodvratitelnost trestu, zákaz retroaktivity k tíži pachatele, individuální trestní odpovědnost fyzických osob, trestní odpovědnost právnických osob, odpovědnost za zavinění a přiměřenost trestu. Novou kodifikací trestního práva hmotného by měly být vytvořeny i předpoklady pro zjednodušení a zefektivnění trestního řízení, při respektování jeho základních zásad* [18].“

Od roku 2003 se na ministerstvu spravedlnosti dokončoval návrh nového trestního zákoníku. Vládní návrh byl dne 21. 7. 2004 předložen poslanecké sněmovně, která ho neschválila. Po změně a doplnění se návrh nového trestního zákoníku schválil na pomezí let 2008 až 2009 a to oběma komorami poslanecké sněmovny.

3.1.2 Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

Na zcela zásadní otázku, proč nebyl po několika desítkách novelizací dostatečný trestní zákon č. 140/1961 Sb., ale bylo třeba přijmout nový trestní zákoník, odpovídá důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. takto: „*Hluboké ekonomické, politické a sociální změny, ke kterým došlo po pádu totalitního režimu koncem roku 1989, postupně významně ovlivnily všechny oblasti života společnosti. Nová kodifikace trestního práva hmotného vychází samozřejmě z trestně-právní materie. Trestní kodex je výsledkem četných novelizací, mnohdy reagujících především na aktuální potřeby vyvolané dynamikou trestné činnosti. Hlubší zásahy do koncepčního pojetí našeho trestního práva byly provedeny jen okrajově.*“

Nová kodifikace trestního zákoníku je založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimo-trestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti. Kriminální politika sledující kontrolu a potlačování trestné činnosti, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe [19].“

Trestní právo hmotné se uplatňuje pomocí trestního práva procesního, zejména trestního řádu, kde normy upravují postup orgánů činných v trestním řízení o konkrétních spáchaných trestných činech tak, aby byly trestné činy zjištěny a jejich pachatelé podle zákona potrestáni.

3.1.3 Zásadní změny

V obecné části trestního zákoníku jsou v § 1 až § 139 vymezeny základní trestní odpovědnosti, trestní sankce i další ustanovení, bez kterých nelze uplatňovat skutkové podstaty trestných činů, které jsou obsaženy ve zvláštní části trestního zákoníku. Skutkové podstaty trestných činů jsou vymezeny v § 140 až § 418 trestního zákoníku.

Obžalovaný může být uznán soudem vinným trestným činem a lze mu uložit sankci pouze na základě zákona. Nový je § 1 trestního zákoníku, podle kterého je čin trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán.

Zakázána je zpětná působnost přísnějšího zákona a nepřipustným se stává používat analogii k rozšíření podmínek trestní odpovědnosti.

Pachateli lze podle § 3 trestního zákoníku uložit jen takový druh trestu, který dovoluje uložit účinný zákon v době, kdy se o trestném činu rozhoduje. O ochranném opatření se rozhoduje jen podle účinného zákona v době, kdy se rozhoduje o ochranném opatření.

3.1.4 Trestný čin

Základem pro trestní odpovědnost je spáchat trestný čin. Jen v případě spáchání trestného činu může být podezřelý obviněn a obviněný obžalován z trestného činu a teprve pak postaven před soud.

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v § 13 odst. 1 trestního zákoníku. Jedná se o nové formální pojetí trestného činu, které v praxi povede k jednotnosti při výkladu a aplikaci trestního zákoníku a v neposlední řadě k posílení rovnosti všech občanů před zákonem.

Trestný čin je třeba chápat nejen jako popis znaků charakterizujících trestný čin, ale je zapotřebí jej především posuzovat jako čin společensky škodlivý.

Zavinění má i nyní v trestním zákoníku dvě formy - úmysl (§ 15) a nedbalost (§ 16). Pokud v konkrétní skutkové podstatě není nic uvedeno o zavinění, tak platí, že trestná je pouze úmyslná forma zavinění.

3.1.5 Znaky trestného činu

Trestným činem trestně odpovědného pachatele, tedy osoby starší 15 let, je protiprávní trestný čin, který vykazuje znaky uvedené v § 13 odst. 1 trestního zákoníku.

Formální znaky trestných činů popisují skutkové podstaty třinácti hlav obsažených ve zvláštní části, tedy v § 140 až § 418 trestního zákoníku. Pokud zde určité jednání není vymezeno, nemá formální znaky trestného činu, a není tedy trestné. Trestný není ten čin, který nemá formální znaky vymezené v trestním zákoníku.

Za trestný čin se nepovažuje ani trestný čin, který má jen formální znaky vymezené trestním zákoníkem a není však společensky škodlivý.

Společenská škodlivost činu se určuje podle významu chráněného zájmu, který byl činem zasažen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou zavinění a jeho pohnutkou. Pokud je čin společensky škodlivý, ale nenaplní se znaky některé skutkové podstaty, tak se nejedná o trestný čin.

Orgány činné v trestním řízení zjišťují zejména:

- Naplnění formálních znaků trestného činu, zda dané jednání lze zařadit pod určitou skutkovou podstatu trestného činu (pokud se dojde k závěru, že zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, tak se následně zjišťuje druhá odrážka).
- Společenskou škodlivost.

3.1.6 Přečiny a zločiny

V novém trestním zákoníku se nepřevzalo pojetí jednotného trestného činu.

Trestné činy se nyní nově rozdělují na:

- Přečiny, jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let podle § 14 odst. 2 trestního zákoníku.
- Zločiny, jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákoníku přečiny podle § 14 odst. 1 trestního zákoníku.

Toto rozdělení trestných činů na přečiny a zločiny by mělo rozšířit prostor pro uplatnění různých alternativ a odklonů trestního řízení [20].

3.2 Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, byl nahrazen zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, který byl následně zrušen.

Do zákona jsou již začleněna přímo závazná ustanovení nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1889/2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící a nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1781/2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků. Zákon přijímá pravidla práva Evropských společenství, která obsahují směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování

terorismu a směrnice Komise 2006/70/ES, kterou se stanoví opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, pokud se jedná o definici politicky exponovaných osob a technická kritéria pro zjednodušené postupy hloubkové kontroly klienta a pro výjimku na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo v omezené míře.

3.2.1 Nové povinnosti

Zákon upravuje základní povinnosti, které spočívají v:

- identifikaci účastníků obchodu nebo obchodního vztahu v § 5, § 7 a § 8,
- kontrole identifikačních údajů a v uchovávání informací v § 9 a § 16,
- oznamovací povinnosti a v odložení obchodu v § 18 a § 20,
- povinnosti mlčenlivosti v § 38,
- informační povinnosti v § 24,
- povinnosti zpracovat a doručovat systém vnitřních zásad, určit kontaktní osobu a školit v ustanoveních v § 21, § 22 a § 23.

K uvedeným povinnostem přibyla další ustanovení:

- o nových povinnostech při kontrole klienta v § 9,
- o nových povinnostech při převzetí identifikace v § 11 a § 12,
- o povinnosti ověřování splnění podmínek při uplatnění výjimky z povinnosti identifikace a kontroly klienta v § 13,
- o povinnosti neuskutečnění obchodu v § 15,
- o povinnostech při spolupráci více povinných osob při uchovávání údajů o tomtéž klientovi v § 17,
- o výjimce z povinnosti uvádět informace o plátcích při převodech peněžních prostředků v § 14,
- o zvláštních povinnostech úvěrových a finančních institucí týkajících se korespondenčního bankovního vztahu a schvalování systému vnitřních zásad statutárním orgánem v § 25,

- o povinnosti řízení rizik v pobočkách a většinově vlastněných dceřiných společnostech v § 25.

Zákon nyní pracuje s pojmy jako je výjimka a pochybnost, definuje, kdo musí být považován za skutečného majitele při identifikaci a kontrole klienta. A rozšířil příklady podezřelého obchodu.

Kontrola klienta nyní nově zahrnuje ustanovení, kde je i povinnost přezkoumávání zdrojů majetku. Obchody s politicky exponovanou osobou se budou sledovat a kontrolovat a jejich zdroje přezkoumávat bez ohledu na jejich výši.

Nově se upravilo převzetí identifikace klienta, kterou předešlá právní úprava nepřipouštěla

Dále zákon nově umožňuje výjimky z identifikace a z kontroly klienta, výjimky z informační povinnosti o plátcích.

3.2.2 Povinné osoby

První skupina označuje povinné osoby jako úvěrové instituce. Patří sem banka, spořitelna a úvěrní družstvo, instituce elektronických peněz a osoba oprávněná vydávat elektronické peníze podle § 2 odst. 1 písm. a).

Ve druhé skupině se povinné osoby označují jako finanční instituce podle § 2 odst. 1 písm. b). Mezi finanční instituce se nově řadí subjekty podnikatelsky oprávněné k poskytování záruk, bez ohledu na právo státu jejich zřizovatele. Jako povinné osoby jsou určeny národní i zahraniční osoby poskytující služby úschovy cenností. Naopak z výčtu povinných osob vypadly pojišťovny poskytující výhradně neživotní pojištění. Produkty neživotního pojištění neumožňují žádné spořicí složky nebo zpětné odkupy, tedy riziko praní peněz přes ně je omezené pouze na případné pojistné podvody, což je velmi nepraktické pro praní, nebo případné vrácení přeplatků, k čemuž také nedochází příliš snadno. Ve Slovenské republice na rozdíl od nás mají mezi povinné osoby zahrnuté pojišťovny bez rozdílu.

Do třetí skupiny povinných osob patří ti, kteří vykonávají specializované činnosti podle § 2 odst. 1 písm. c) až písm. k). Řadí se zde i advokáti a notáři a další specializované profese (exekutoři, auditoři, daňoví poradci a účetní).

Povinná osoba, která poskytuje služby, nemůže obejít zákon tak, že předmětné služby bude poskytovat v rámci svěřeneckého vztahu nebo jiného obdobného smluvního vztahu podle cizího právního řádu.

Při poskytování zákonem definovaných služeb není pro vznik povinností uložených zákonem rozhodující, zda se poskytují osobou národní, zahraniční nebo nepodnikatelem, který je právnickou osobou.

3.2.3 Nepodnikatelé v pozici povinných osob

Nepodnikatel, který je současně právnickou osobou, se stává povinnou osobou vždy, a to, když poskytuje službu spočívající v činnostech uvedených v § 2 odst. 1 zákona. Nemusí plnit ani jeden znak instituce, profese nebo osoby poskytující služby zákonem definovaného druhu činnosti, a přesto se stane povinnou osobou se všemi povinnostmi.

Právnická osoba (nepodnikatel) se povinnou osobou stává tehdy, když přebírá platbu v hotovosti ve výši 15 000 EUR nebo vyšší.

3.2.4 Povinnost identifikace

Právní úpravou se snížila povinnost identifikace k hodnotě převyšující 1 000 EUR a zároveň ji rozšířila bez ohledu na tento limit u nákupu nebo přijetí kulturních památek a předmětů kulturní hodnoty.

3.2.5 Povinnost kontroly klienta

Nově se vymezil obsah kontroly klienta před uskutečněním jednotlivého obchodu v hodnotě 15 000 EUR nebo vyšší. Zároveň u obchodu, u kterého je povinnost identifikace podle § 7 odst. 2 písm. a) až d), bez ohledu na daný limit převyšující 1 000 EUR [21].

3.3 Zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů

„Tento zákon stanoví postup při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku nebo věci (dále jen majetek) v trestním řízení.

Ustanovení tohoto zákona se obdobně užití na postup při výkonu rozhodnutí o zajištění určené části majetku nebo jednotlivé věci. To neplatí, jestliže jednotlivou věc převzal orgán činný v trestním řízení do úschovy za účelem provedení důkazu.

Ustanovení tohoto zákona o postupu soudu se obdobně užití na postup státního zástupce. Zajištěné věci, které se podle tohoto zákona skládají do úschovy, skládají se vždy do úschovy soudu.

Nestano-li tento zákon jinak, postupuje se při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku podle trestního řádu [22].“

3.4 Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

„Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.

Pomáhat k dosažení účelu trestního řízení je právem a podle ustanovení tohoto zákona i povinností občanů [23].“

3.5 Opatření proti ekonomické trestné činnosti z hlediska Evropského společenství

Státy Evropského společenství se s problematikou organizovaného zločinu a boje proti němu setkaly již o více než jedno desetiletí dříve, oproti zemím střední a východní Evropy. Společné zasedání členských zemí Rady Evropy postupně vedlo k dohodě na opatření k zabránění legalizace výnosů z trestné činnosti a jejich dalšímu investování do legální ekonomiky. Přijetí společných opatření má ten význam, že organizovaný zločin je mezinárodní, nerespektuje žádné hranice států, využívá mezinárodního charakteru obchodování a přesouvá své působíště vždy tam, kde opatření proti němu přijatá a zaměřená jsou na té nejslabší úrovni. Jedním z možných způsobů boje proti organizovanému zločinu a proti legalizaci jeho výnosů je organizování právě mezinárodních akcí.

Podle směrnice Rady Evropy, která říká, že praní peněz má vliv na růst organizovaného zločinu a je proti němu potřeba bojovat hlavně trestními donucovacími prostředky v rámci mezinárodní spolupráce mezi soudními a donucovacími orgány, protože neprovedení komunitárních akcí proti praní peněz by mohlo členské země vést k přijetí opatření, která mohou být neslučitelná s uplatněním jednotného trhu. Přistoupením ke konvenci o praní, vyhledávání a konfiskaci výnosů ze zločinu, se členské státy EU hlásí ke společné snaze, která směřuje k vytvoření takových opatření, kterými by se omezila možnost přelévání nelegálních zisků bez ohledu na státní hranice.

Přijetí Směrnice Rady Evropy z 10. 6. 1991, se členské země EU zavázaly k přijetí konkrétních vlastních vnitřních legislativních opatření, které budou směřovat proti legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím jejich finančních systémů. Podle této Směrnice členské státy přijaly vlastní vnitřní legislativní opatření. Došlo k rozšíření trestních zákonů o skutkovou podstatu - praní peněz - a zároveň se vydaly samostatné zákony, které ukládají bankám a dalším finančním institucím povinnosti, směřující k zamezení praní peněz platbami v hotovosti, nekontrolovatelnými přesuny kapitálu a využíváním kasin. Nově se vyžaduje pozornost finančních institucí ve vztahu ke klientům, vykonává se zvláštní dohled nad určitými operacemi, pořizuje a uchovává se záznam o klientech provádějící neobvyklé finanční operace (zejména hotovostní transakce vyšších

objemů). Přijetím uvedených zákonných opatření zde došlo k modifikaci bankovního tajemství.

Nebezpečnost ekonomické trestné činnosti zvyšují zahraniční ověřené podvodné schémata, ale i původní české postupy (např. tunelování), které již byly vyzkoušeny. Trestní praxí se u nás potvrdilo páchání ekonomické trestné činnosti organizovanou formou, která tak komplikuje složitost vyhledávání a prokazování trestní odpovědnosti za delikty tohoto druhu.

Stěžejní prvek, zavedený do trestního procesu je institut zajištění peněžních prostředků na účtu banky. Umožňuje orgánům činným v trestním řízení na potřebnou dobu odebrat majiteli konkrétního účtu dispoziční právo k peněžním prostředkům, které jsou na účtu uloženy. Zajištění se používá pouze v případech, kdy skutečnosti nasvědčují tomu, že tyto peníze byly užity, nebo jsou určeny ke spáchání trestného činu, ale i tehdy, když jde o oprávněné podezření, že jsou výnosem z trestné činnosti [2].

3.6 Opatření proti legalizaci výnosů v pojišťovnictví

Nejdříve je nutné nastínit způsoby, jak legalizovat výnosy z ekonomické trestné činnosti v pojišťovnictví. V oblasti životního pojištění jde zejména o vrácení přeplatků, předčasné ukončení životního pojištění, změna příjemců životního pojištění a kombinace životního pojištění a metody splácení krátkodobého úvěru. A v oblasti neživotního pojištění jde především o vrácení přeplatků, pojistné plnění z majetkového pojištění a převod nároku na plnění.

Pojišťovny se chrání pomocí dvou opatření proti legalizaci výnosů. První jsou aktivní opatření a obsahují monitoring realizovaných obchodů. Jedná se o monitoring prováděný zaměstnanci na přepážkách a následný zpětný monitoring, při kterém se využívá softwarových nástrojů ke sledování podezřelých obchodů, sleduje se hlavně četnost a výše obrátů na pojistných smlouvách. V neposlední řadě se uplatňuje politika, poznej svého klienta. Která má za cíl identifikaci a kontrolu klienta. Druhý způsob spočívá v pasivních opatřeních. Zahrnuje v sobě nastavení vnitřních směrnic, školicí programy, personální a materiální vybavení pojišťovny (interní a externí audit). Velmi důležitý je zde také přístup vrcholového managementu společnosti [11].

3.7 Kontrola ekonomické trestné činnosti

Předpokladem účinného postupu vůči ekonomické trestné činnosti je včas reagovat na tento fenomén všemi prostředky, kterými disponuje demokratický stát. Jedná se o opatření nejen v oblasti legislativní, ale i v činnosti policejních a justičních orgánů.

Kontrola by měla být chápána v kontextu ekonomického rozvoje politického systému, společenských a kulturních hodnot a společenských změn.

Kontrola ekonomické trestné činnosti vychází zejména z těchto směrů:

- uplatňovat opatření zaměřené na omezování společenských podmínek pro vznik a šíření ekonomické trestné činnosti (posilování morálních hodnot a právního povědomí),
- snižovat zranitelnost ekonomického systému (zdokonalování legislativy),
- používat specifické přístupy ke konkrétní zájmové oblasti v ekonomické trestné činnosti (počítačová kriminalita).

Úspěšný postup proti ekonomické trestné činnosti závisí na úrovni podmínek:

- spolupráce mezi policejními a zpravodajskými složkami, které se zaměřují na odhalování ekonomické trestné činnosti,
- koordinace rychlého postupu represivních složek při vyšetřování závažných případů,
- kooperace v systému veřejné správy,
- komunikace se soukromou sférou.

Podmínkou efektivního fungování všech represivních a kontrolních složek je kriminologický výzkum problematiky ekonomické trestné činnosti, který se orientuje zejména na vyhodnocování účinnosti přijatých legislativních úprav, na vývoj forem, příčin a projevů v ekonomické i finanční oblasti [2].

3.8 Mezinárodní aspekty kontroly ekonomické trestné činnosti

Velká snaha rozvíjet v rámci kontroly ekonomické trestné činnosti na mezinárodní bázi nejen její represivní složku, ale věnovat se předcházení kriminalitě, svědčí i okolnost, že výbor OSN pro prevenci a kontrolu trestné činnosti, vyjadřuje důležitost této formy kontroly. Jak trestnou činnost minimalizovat je hlavním zájmem Evropského výboru pro otázky kriminality a stává se předmětem jednání mezinárodních kriminologických vědeckých akcí v celoevropském měřítku.

Vedle orgánů trestní justice, která omezuje určitý druh trestné činnosti, která obsahuje mezinárodní prvek - organizovaný zločin, praní špinavých peněz, distribuci drog a obchod s bílým masem - jde zejména o úsilí, zabývající se poznatky a výměnou zkušeností jednotlivých států o předcházení trestným činům odehrávajícím se v té které zemi. Některé prvky tohoto druhu jsou součástí řady mezinárodních dokumentů.

Následující dokumenty se převážně orientují k problematice prevence trestné činnosti:

- Zásady prevence kriminality, trestní justice a nového ekonomického řádu (7. kongres OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s delikventy v roce 1985).
- Doporučení pro prevenci kriminality č. R (87) 19. Rada Evropy doporučuje, aby vlády členských států Rady Evropy plánovaly, uskutečnily a vyhodnotily preventivní a kontrolní programy, které se týkají specifických problémů trestné činnosti. Některé programy se vymezují jen na prevenci trestné činnosti sociálními prostředky. Nacházíme zde vztah mezi společenskými podmínkami pachatele a spácháním trestného činu. Efektivita preventivních a kontrolních programů nejde přesně vyhodnotit. Účinky mohou být i protikladné. Zabrání se páčání trestné činnosti v jedné oblasti, ale trestná činnost se může ihned přesunout do druhé.
- Vůdčí zásady pro prevenci kriminality mládeže (8. kongres OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s delikventy v roce 1990) [2].

3.9 Prevence ekonomické trestné činnosti

Spadají zde aktivity zaměřené k předcházení páchaní trestných činů, ke snižování jejich výskytu pomocí zamezení páchaní nebo neutralizací příčin a podmínek jejich vzniku. Jedná se o opatření, které mají za cíl i důsledek zmenšování rozsahu a závažnosti trestné činnosti, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele i oběti trestných činů. Prevence představuje určitý pokus, jak eliminovat trestnou činnost dříve než začne. V tomto smyslu ji lze chápat jako opatření státu s jasně vymezeným cílem snížit počet trestných činů.

Využívá se strategie, která se rozděluje na represivní a preventivní. Represe je orientována na důsledky kriminogenního vývoje, předmětem kontroly jsou samotné kriminogenní příčiny a podmínky trestné činnosti. V současných společenských podmínkách více převažují přístupy represivního charakteru. Ty se ale jeví jako neúčinné. Prevence se ukazuje jako velmi perspektivní a méně nákladná než represe, protože má menší nároky na materiální a personální zajištění.

Dále se prevence ekonomické trestné činnosti dělí podle okruhu adresátů na primární, sekundární a terciární. Primární se zabývá vytvářením optimálních podmínek pro rozvoj společnosti a občanů. Je v ní obsažena oblast sociální politiky, urbanismu, územního plánování a rozvoje jednotlivých regionů. Sekundární je vymezena na rizikové skupiny a jedince, u kterých je velká pravděpodobnost, že se stanou pachateli, nebo naopak oběťmi trestných činů. Terciární kontrolou se rozumí předcházení recidivy trestné činnosti. Zaměřuje se na jednotlivce a skupiny, kteří se v minulosti dopustili trestné činnosti a na osoby, které se staly oběťmi trestných činů.

Předcházení trestné činnosti není již jen záležitostí orgánů justice, ale podílejí se na ní státní instituce působící ve sféře sociální kontroly, ale také i instituce nestátní - zájmová a politická sdružení občanů, církve a jiné náboženské organizace, občanské iniciativy a nadace. I regiony a obce mají na svých bedrech velký podíl odpovědnosti za zajišťování vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku.

Objekt preventivního působení je zejména lidský jedinec. Prevence je zaměřena na každého člena společnosti, který má či nemá kriminální zátěž. Formy a prostředky preventivního působení jsou charakterizovány skutečností, jestli jde o pachatele jednou trestané, nebo recidivisty a druhem spáchané trestné činnosti. Při volbě kontrolních prostředků a opatření by se mělo respektovat hledisko věku a etnicita. Na potenciální pachatele se vymezuje řada preventivních programů. Do této skupiny řadíme osoby sociálně nepřizpůsobivé a rizikové jedince. Za objekt preventivního působení se považují oběti i potenciální oběti trestných činů. Jedná se zejména o ochranu oběti a neutralizaci negativních důsledků deliktu pro oběť. U potenciálních obětí se kontrola zabývá výchovným a osvětovým působením.

Kriminologie rozděluje prevenci kriminality na dvě části:

- sociální,
- situační.

3.9.1 Sociální prevence

Sociální prevence se vymezuje na sociální faktory trestné činnosti. Opatření spadají pod oblast sociální politiky. Podstatou je zejména humanizace života a prostředí, kde probíhají procesy socializace a sociální integrace (problematika rodiny, zdravotnictví, zaměstnanosti, volného času a profesní přípravy).

3.9.2 Situační prevence

Situační prevence spadá do opatření, které mají za cíl snížit možnost páčání trestného činu a tím zvyšují pravděpodobnost odhalení pachatele. Zabývá se odstraňováním příležitostí pro páčání trestných činů, omezováním kriminogenních situací, zvyšováním rizika dopadení a odhalení potenciálního pachatele. Jedná se zejména o prevenci viktimmnosti, která směřuje k potenciálním či skutečným obětem trestných činů, je obsažena jak v prevenci sociální, tak situační [2].

4 ANALÝZA ODČERPÁVÁNÍ VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI A NOVÉ POZNATKY V OBLASTI KONTROLY

4.1 Odčerpávání výnosů z ekonomické trestné činnosti

Jedná se o nejúčinnější nástroj v boji proti ekonomické trestné činnosti. Odborné publikace stavějí zisk jako velmi slabé místo organizovaného zločinu. Když není v jednotlivých případech zisk z organizovaného zločinu eliminován a následně odčerpán, tak se boj proti organizovanému zločinu stává neúspěšným. Pokud zisk, který pochází z organizované trestné činnosti, zůstane neodčerpán, dokonce i v tom případě, že pachatelé byli usvědčeni a jejich organizace rozbita, tak se znovu tento boj stává neúspěšným. Paradoxně zůstává zisk v rukou pachatelů i po jejich odsouzení a téměř nic se neztratí z ekonomické síly daného zisku. Ve výsledku tak vzniká situace, že se zločin vyplácí i navzdory uloženému trestu. A to už je pořádný důvod k zamyšlení.

Jestli velké objemy finančních prostředků získané organizovaným zločinem zůstanou neodčerpány, tak s velkou pravděpodobností se dá počítat s tím, že zbylý zisk se opět investuje v oblasti organizovaného zločinu (na vybudování nové zločinecké struktury). Neodčerpání zločineckého zisku je velkou motivací jak pro potrestané pachatele, tak pro dosud neodhalené pachatele a zároveň se stává inspirací nových potenciálních pachatelů, kteří se teprve rozhodují o páchání této nekalé činnosti. Neschopnost odčerpat zločinecký zisk, malá účinnost nástrojů k odhalování praní peněz je signálem pro všechny zahraniční, ale i naše zločinecké struktury ke snadnému praní a investování. Následně se každá zločinecká struktura usídlí právě tam, kde jsou slabá a neúčinná opatření proti odčerpávání zločineckých zisků [24].

4.2 Analýza současného stavu odčerpávání výnosů

České hospodářství se potýkalo s řadou nedostatků. Začátek problémů týkající se praní peněz souvisí především s otevřením trhu po revoluci a s nepřípravenou legislativou, což umožnilo zneužití našeho finančního trhu zvenku. Došlo zde k odlivu zahraničních investic, ztrátě důvěry a k diskreditaci českého kapitálového trhu. Ke zpřísnování dozoru nedošlo pod tlakem veřejnosti, ale na základě přizpůsobení se iniciativ probíhající v zahraničí - přibližování se regulaci EU, Evropskému Měnovému Fondu, Financial Action Task Force apod.

V rámci zkoumaného tématu jsem se zajímal o názor odborné veřejnosti na tuto problematiku. V důsledku toho jsem sestavil dotazník (P I: Dotazník), který se zabývá současným stavem odčerpávání výnosů z ekonomické trestné činnosti. Dotázaní byli především z oblasti státního zastupitelství, PČR, bankovní a pojišťovnické sféry. Dotazník byl zveřejněn pomocí internetové stránky VyplnTo.cz a následně rozeslán na vybrané adresy osob, zabývajících se touto problematikou. Po týdenním zveřejnění byl vyhodnocen a dospěl jsem k následujícím závěrům.

Výrazná většina respondentů považuje za důležité odčerpat výnosy z ekonomické trestné činnosti. Ale současně nemají dostatečné množství informací o způsobech zajišťování a odčerpávání těchto výnosů. Ani nová právní úprava však nepřesvědčila dotázané o své bezchybnosti. Za nejúčinnější druh potrestání, dle trestního zákoníku, považují propadnutí majetku a zabránění věci a jiné majetkové hodnoty. V otázce překážek efektivního odčerpávání výnosů z ekonomické trestné činnosti se naprostá většina shodla, že za vzniklé průtahy a neefektivnost řešení mohou z velké části právě samotné státní orgány a státní správa, které svou neochotou a nedostatečnou právní úpravou celé problematice v určitém slova smyslu napomáhají. Zaujal mě názor jednoho z respondentů, který k dané otázce vyjádřil svůj vlastní názor, a sice že efektivnosti brání provázanost politiky a ekonomiky a také otázka morálky, která by zde měla mít výrazné zastoupení.

Z dotazníku dále vyplynul fakt, že většina dotázaných považuje připravenost PČR zasáhnout v dané situaci za zcela nedostačující, respektive částečně nedostačující. Jako řešení tohoto stavu se ukazuje samostatný zákon v rámci trestního řízení, který by byl nosným pilířem právní úpravy legalizace výnosů. Jako orgán, který by se měl touto problematikou zabývat, se valně většině jeví samostatná policejní složka, která by byla na řešení těchto situací speciálně vyškolená a řádně připravena. Poslední otázka týkající se samotného vyšetřování ekonomické trestné činnosti vykazuje naprostou shodu všech respondentů, podle nichž by se finanční šetření mělo realizovat pokaždé, když dojde k majetkové újmě či finančnímu prospěchu. Na základě těchto obdržných informací jsem sestavil grafy k vymezeným otázkám znázorňující četnost jednotlivých odpovědí. Grafy jsou uvedeny v příloze P II: Výsledky dotazníku.

Závěrem je tedy nutné konstatovat, že význam ekonomické trestné činnosti v posledních letech stále narůstá a zejména v důsledku jeho lépe organizované formy a spojením nejen s hospodářskou, ale i majetkovou a násilnou trestnou činností je stále komplikovanější jeho dokazování.

4.3 Problematika ekonomické trestné činnosti v české společnosti

Otázku jakékoliv formy trestné činnosti je třeba zkoumat v souvislosti se společenským prostředím, ve kterém se tato činnost odehrává a přemýšlet o stavu právního vědomí společnosti. Nikoliv bezvýznamným je i stav morálky či etiky, jež s právním vědomím úzce souvisí.

Jaký je stav právního vědomí současné společnosti? Je obecně známou skutečností, že stav právního vědomí kromě jiného závisí na kvalitě právního řádu.

Právní řád, jenž přispívá k dobrému právnímu vědomí, by měl být:

- přehledný,
- srozumitelný,
- stabilizovaný.

Chybějí-li tyto vlastnosti, vede to k negativním důsledkům a souvislostem. Jaký je ve skutečnosti současný český právní řád?

V první řadě je třeba přiznat, že je zcela nepřehledný. Legislativní orgány chrlí nezvládnutelné množství zákonů a dalších právních předpisů, což zákonitě vede k tomu, že adresáři těchto norem rezignují na jejich znalost, jež není objektivně možná, respektive omezí znalost jen na některé z nich. K čemu to ovšem vede? Nepřehlednost právních norem dovoluje těžit z této džungle takovým osobám, jež mají zájem respektive záměr zneužívat právních předpisů ve svůj prospěch. Z historie vyspělých států (včetně antického Říma) se lze poučit, že exploze vydávaných právních předpisů byla vždy součástí určitého úpadku společnosti, projevujícího se i v oblasti morálky a práva.

Právní řád je dále stále více nesrozumitelný. Uvážíme-li, že právní norma je pravidlo chování určené pro jeho adresáty, jimiž jsou normální lidé, měly by se zákony připravovat tak, aby jim obyčejní lidé rozuměli. Skutečnost je ovšem taková, že mnohdy novým zákonům nerozumí ani odborníci a právníci. To nemůže být normální. Není přece možné chtít od obyčejného člověka, aby si k výkladu zákona, kterým se má řídit, objednával služby právníků specialistů. V řadě případů se na nesrozumitelnosti zákonů podílí i fakt, že „nejsou psány česky“. Ony tedy jsou psány s použitím českého jazyka, ale vzhledem k tomu, že v mnoha případech se jedná o převzetí evropských zákonů v rámci harmonizace s EU, nejsou řádně přeloženy do češtiny, nerespektují ducha českého jazyka a jeho sloh. Tato nesrozumitelnost opět může vést k větší možnosti zneužití, než v případě, že by pravidla byla jednoznačná a srozumitelná.

Velmi důležitým prvkem fungujícího právního řádu je jeho stabilita, projevující se v neměnnosti právních norem. V právní teorii se vyučuje, že právní norma potřebuje čtyři roky, aby ji adresáři absorbovali a začali se jí spontánně řídit. Ovšem za situace, kdy se zákon mění záhy po jeho vydání, navíc prostřednictvím obsahově nesouvisejícího zákona vede k právnímu chaosu, jenž je živnou půdou pro různé druhy trestné činnosti. Jednoduchá, srozumitelná a stabilní pravidla jsou předpokladem fungujícího řádu. Opak může vést k porušování zákonů, ke zločinnosti.

S právním vědomím úzce souvisí morálka a etika. Nedostatek morálky a etiky vede často k porušování zákonů a k nekalé trestné činnosti.

Velmi frekventovaným tématem poslední doby je etika podnikání a ruku v ruce s ní korupce související s výkonem samosprávy, státní správy a podnikáním.

Nelze nevidět, že situace v této oblasti není dobrá. Účelová, zmanipulovaná či alespoň velmi podezřelá výběrová řízení jsou veřejným tajemstvím, o němž téměř denně informují všechna možná média. A vzhledem k tomu, že téměř nikdo není potrestán, slouží média spíše jako návod a příklad než jako varovné memento.

Ohledně etiky v podnikání se poslední dobou hodně hovoří. Probíhají různé semináře, konference a další příležitosti, kde je toto téma prezentováno. Všichni zúčastnění ví, že by se situace měla zlepšit, že by se mělo učinit přítrž všem projevům neetického a nelegálního jednání, ale každý spíše očekává, že by s tím měl začít ten druhý a nechce vidět, že každý musí začít sám u sebe. To ovšem předpokládá značnou dávku odvahy a zároveň i velké riziko. Riziko spočívající v tom, že bude-li se podnikatel chovat korektně, eticky, nemusí se dostat k zakázkám, nemusí být schopen zajistit práci pro jeho zaměstnance. Vědomí tohoto může být na druhé straně omluvou a utišením vlastního svědomí proč se dopouštět nekorektního jednání.

Lze tedy konstatovat, že stávající úroveň českého právního řádu, stávající úroveň právního vědomí, morálky a etiky představuje stále živnou půdu pro vznik různých forem ekonomické trestné činnosti.

4.4 Nové poznatky v oblasti kontroly ekonomické trestné činnosti

Za stěžejní nástroje ochrany ekonomiky se považují zákony č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů. Od těchto právních předpisů nelze očekávat žádné konečné řešení, ale jejich existence otevírá prostor lepšímu sledování určitého okruhu informací, potřebných pro vyhledávání a následnému stíhání snah o legalizaci. Funkčnost těchto zákonů bude do určité míry souviset s kvalitou vzájemné spolupráce finančních institucí, orgánů činných v trestním řízení a ministerstvem financí. Uvedené zákony vytváří základní soubor předpisů pro stíhání organizovaných projevů ekonomické trestné činnosti.

Vstup uvedených právních norem a předpisů do systému obranných mechanismů proti ekonomické trestné činnosti je provázen nedůvěrou. Opírá se o dosavadní zkušenosti zemí, kde se již podobná právní úprava aplikuje v praxi určitou dobu. Trestní účinnost těchto zákonných opatření, která se vyjádří rozdílem mezi počtem povinně oznámených neobvyklých a podivných obchodních operací a teprve z nich skutečně zjištěných trestních případů, se ve výsledku ukazují jako poměrně nízká. I přes to všechno je ale potřebná jejich existence.

Nezanedbatelnou podmínkou efektivní kontroly ekonomické trestné činnosti je důsledné dodržování platných právních norem při koncipování a následné realizaci kontroly trestné činnosti. Za nežádoucí se považuje přijímání určitých opatření bez náležitých podkladů s rizikem, že se takto koncipovaná opatření dostanou do rozporu s právními normami. Stěžejním pravidlem je komplexnost kontrolního působení na všechny objekty prevence.

Nezastupitelné místo v kontrole trestné činnosti má jistě PČR. Proti výraznější úloze PČR při kontrole trestné činnosti u nás do určité míry převládají názory, že PČR prochází krizí autority a důvěra veřejnosti v ní je ještě z období totality otřesena, ale nyní se pozvolna již zotavuje.

Musíme vzít na vědomí, že PČR nemá v oblasti prevence a kontroly trestné činnosti téměř žádné zkušenosti ani tradice, protože až dosud se orientovala pouze represivně. Základní prvky kontroly a prevence se musí spatřovat v samotné náplni práce PČR, pokud chce být vykonávána na profesionální úrovni. Vědomí, že je určitá možnost vyhnout se postihu, se projevuje jako nepříznivá okolnost, která závažným způsobem ovlivňuje rozhodnutí spáchat trestný čin. Zejména proto má velký význam usilovat o odhalení každého spáchaného trestného činu a pachatele tohoto činu, což povede k vyšší objasňenosti a snížení podílu latentní trestné činnosti, to má opět své preventivní a kontrolní účinky ve vztahu k potencionálním pachatelům.

V odborné veřejnosti stále převládá skeptický názor k možnostem generální i specifické prevence a kontroly v oblasti ekonomické trestné činnosti. Pokud myslíme specifickou kontrolu, kde vedle samotné kontroly trestné činnosti přichází v úvahu další druhy sociální kontroly, musíme přihlížet k jednotlivým typům obětí a okolnostem i k průvodním jevům viktimizace. V oblasti organizovaného zločinu a ekonomické trestné činnosti může obětem hrozit nebezpečí sekundární viktimizace. Obvykle zůstávají oběti organizovaného zločinu na dlouho, někdy i na stálo stigmatizovány, nebo na některých (zejména u ekonomických forem organizované trestné činnosti) zůstává podezření ze „zapletenosti“, a to i u obětí, které ke své viktimizaci aktivně nepřispěly [2].

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabýval problematikou legalizace výnosů z ekonomické trestné činnosti a možnostmi kontroly nelegálních aktivit zločineckých struktur. Zaměřil jsem se i na charakteristiku vývoje tohoto jevu. Neopomenuty nezůstaly ani psychologické aspekty, které jsou přímou součástí řešené problematiky. Specifikuji praní peněz, respektive legalizaci výnosů, jejich projevy, zdroje, ze kterých vychází, a odhaluji základní znaky neobvyklých obchodů. Jako příklad zde uvádím opatření z bankovní sféry, které slouží k eliminaci praní peněz.

Svou pozornost obracím i na jednotlivé zákony, které se přímo této problematice týkají. Jedná se o nově přijatý trestní zákoník a zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Podrobně jsem rozpracoval otázku kontroly a důraz byl kladen nejen na aspekty kontroly ekonomické trestné činnosti z prostředí českého, ale i z pohledu mezinárodního. V neposlední řadě objasňuji možnosti prevence (sociální a situační).

Závěr práce je věnován analýze postojů odborné veřejnosti k tomuto fenoménu, tedy fenoménu odčerpávání výnosů z ekonomické trestné činnosti. Z analýzy tedy vyplynulo, že je nutné odčerpávat výnosy z ekonomické trestné činnosti, ovšem informací o možnostech jejich odčerpávání je i mezi odbornou veřejností málo. Podle zkoumaných materiálů dále vyšlo najevo, že profesionalita pachatelů zažívá v posledních letech velký rozmach, vše je ale nutné chápat spíše v negativním slova smyslu. Nadále tedy vyplývá potřeba stálého vývoje v oblasti legislativy, což potvrzuje i samotný dotazník. Je tedy patrné, že i postoje odborníků jsou spíše skeptické a jsou způsobeny zejména nedůvěrou, kterou si společnost vybudovala vůči postavení státu k řešení tohoto jevu. Východisko z této situace spatřuji v samostatném zákonu v rámci trestního řízení, který by byl jednoznačný.

Na základě poznatků, je zjevné, že od nově vydaných zákonů a opatření, které mají za cíl zabránit legalizaci výnosů, se nedá předpokládat úplné potlačení tohoto fenoménu, nicméně nový trestní zákoník se touto problematikou již zabývá a zvláštní pozornost věnuje systematickému řazení trestných činů tak, aby jejich skutkové podstaty odpovídaly spáchané ekonomické trestné činnosti.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

In my work I dealt with the issue of legalization of the proceeds from economic crime and control of illegal activities of criminal groups. I focused on the development characteristics of this phenomenon. I considered also psychological aspects, which are part of the tackle. I have specified money laundering, their speeches, the sources from which it is based, and revealed the essential features of unusual transactions. As an example I gave measurements of the banking sector, which serves them to eliminate money laundering.

I turn my attention to the various laws that directly relate to this issue. This is a newly adopted penal code and the act on certain measures against money laundering and terrorist financing. I worked out in detail the question of control, and emphasis was put on the control aspects of economic crime in the czech environment, but also an international perspective. Finally, I clarified the possibility of prevention (social and situational).

The conclusion of this work is devoted to the analysis of attitudes of professional public to this phenomenon, namely the phenomenon of depletion of the proceeds from economic crime. The analysis thus revealed the need for diverting the proceeds from economic crime, but common understanding about their uptake is low among the scientific community. According to the materials investigated further, it became clear that professional criminals in recent years has experienced a big boom, but everything is to be understood rather negatively. Remains therefore implies a constant evolution in the legislation, which is confirmed by the questionnaire itself. It is therefore obvious that the attitudes of experts themselves are rather skeptical and are mainly due to a lack of confidence by the company to build state capacity to deal with this phenomenon. Way out of this situation I see in a separate law in criminal proceedings, which would be unique.

On the basis of knowledge, it is clear that the newly issued laws and measures which are aimed to present money laundering, we can not expect a complete suppression of this phenomenon, however, the new penal code to this issue is already addressed with special attention devoted to a systematic sort of crime in order to meet their merits committed economic crimes.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita (z pohledu řízení a správy)*. Vyd. 1. Praha: EUPRESS, 2007. 184 s. ISBN 978-80-86754-83-3.
- [2] ZELINKA, Stanislav. Kontrola legalizace příjmů - výnosů pocházejících z trestné činnosti. *Policajná teória a prax*. 2005, č. 4, s. 139 s. ISSN 1335-1370.
- [3] SCHEINOST, Miroslav. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: KUFR, 2004. 152 s. ISBN 80-7338-031-5.
- [4] VEČERKA, Kazimír. Význam kriminologie pro preventivní práci. Praha: *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*.
- [5] *Mfcr.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-04-25]. Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ochrana_ekonom_zajmu_13885.html>.
- [6] BAŤKA, Martin. K otázce ne/existence špinavých peněz. *Britské listy* [online]. 10.6.2009, [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/2009/6/11/art47327.html>>. ISSN 1213-1792.
- [7] *Gfo.cz* [online]. 15.10.2003 [cit. 2010-05-01]. Model podvodů s finančními instrumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.gfo.cz/files/graf1.1.jpg>>.
- [8] DVOŘÁK, Vratislav. *Operativně pátrací činnost kriminální Policie*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. 130 s.
- [9] BUDKA, Ivan; DVOŘÁK, Vratislav; ZIMMEL, Vladimír. Zisk produkovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Kriminalistika* [online]. 2000, č. 4, [cit. 2010-05-04]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2000/00_04/budka.html>.
- [10] *Hn.ihned.cz* [online]. 6.5.2010 [cit. 2010-05-11]. Praní špinavých peněz: stát se zaměří na realitky či směnárny. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-43169540-prani-spinavych-penez-stat-se-zameri-na-realitky-ci-smenarny>>.

- [11] ŠERCLOVÁ, Radka. Prezentace v rámci konference Institute for International Research na téma: *Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*. Praha, 27.1.2010.
- [12] Praní špinavých peněz In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 27.8.2006, 13.5.2010 [cit. 2010-05-17]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pran%C3%AD_%C5%A1pinav%C3%BDch_pen%C4%9Bz>.
- [13] ŠERCLOVÁ, Radka. Prezentace ke školení zaměstnanců ve společnosti AXA. Praha, 30.9.2008.
- [14] *Mvcr.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-05-04]. Výnosy z trestné činnosti. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/vynosy.html>>.
- [15] MUSIL, Jan. Finanční šetření. *Kriminalistika* [online]. 1999, č. 4, [cit. 2010-04-27]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/1999/9904/finset.html#b2>>.
- [16] HANOUSEK, Jaroslav. Čisté, šedé nebo černé?. *Bankovníctví* [online]. 17.10.2002, [cit. 2010-04-27]. Dostupný z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/c4-10053430-11685270-900000_d-ciste-sede-nebo-cerne>.
- [17] Zásady zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Společná Česko - Slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. 1995, [cit. 2010-05-24]. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t1417_00.htm>.
- [18] Rekodifikace trestního práva hmotného v České republice (podklad pro zpracování věcného záměru reformy trestního práva hmotného), Karlovy Vary, 8.3.1996.
- [19] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu nového trestního zákoníku.
- [20] VANTUCH, Pavel. Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. *Právní rádce*. 2009, č. 10. ISSN 1210-4817.

- [21] REZKOVÁ, Marie. *Pravniradce.ihned.cz* [online]. 23.4.2009 [cit. 2010-05-04]. Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Dostupné z WWW: <[http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article\[id\]=36806700&article\[area_id\]=10078240](http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article[id]=36806700&article[area_id]=10078240)>.
- [22] Zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů.
- [23] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- [24] BUDKA, Ivan. *Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální Policie a vyšetřování*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. 266 s.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EU Evropská Unie.

FAÚ Finanční analytický útvar.

PČR Policie České republiky.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Tři roviny ekonomické oblasti</i>	17
<i>Obr. 2. Schéma praní špinavých peněz</i>	23
<i>Obr. 3. Zdroje špinavých peněz</i>	24

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Počet podezřelých transakcí</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 2. Počet podezřelých transakcí v nebankovní sféře</i>	<i>26</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník.

P II Výsledky dotazníku.

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK.

SOUČASNÝ STAV ODČERPÁVÁNÍ VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

1. Je podle Vás důležité odčerpávat výnosy z ekonomické trestné činnosti (dále jen ETČ)?
 - a) Ne, považuji to za zbytečné.
 - b) Spíše nedůležité.
 - c) Málo důležité.
 - d) Značně důležité.
 - e) Vysoce důležité.

2. Máte dostatečné množství informací o možnostech zajišťování a odčerpávání výnosů z ETČ?
 - a) Ne.
 - b) Spíše ne.
 - c) Spíše ano.
 - d) Ano.
 - e) Nemám, ale rád/a bych se s nimi seznámil/a.

3. Myslíte si, že nová právní úprava k odčerpávání výnosů z ETČ plně dostačuje?
 - a) Nedostačuje.
 - b) Částečně nedostačuje.
 - c) Částečně dostačuje.
 - d) Dostačuje.

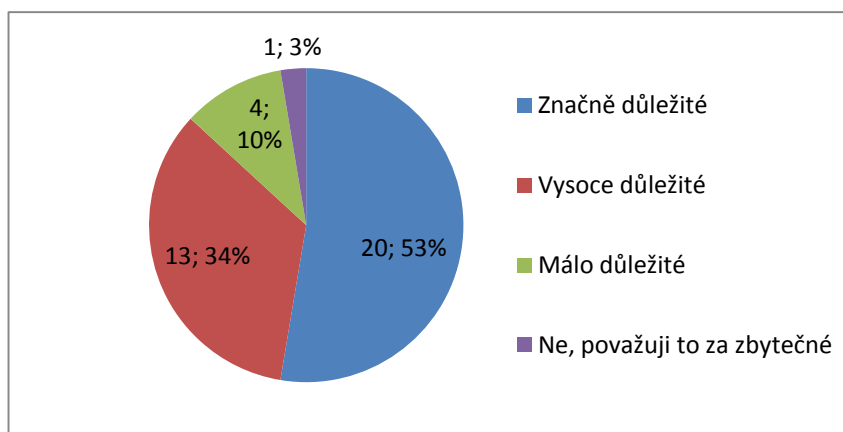
4. Které z uvedených ustanovení trestního zákoníku považujete pro odčerpávání výnosů z ETČ za nejúčinnější?
- a) Propadnutí majetku.
 - b) Peněžitý trest.
 - c) Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.
 - d) Propadnutí náhradní hodnoty.
 - e) Zabrání věci a jiné majetkové hodnoty.
 - f) Zabrání náhradní hodnoty.
5. Které skutečnosti podle Vás nejvíce brání efektivnímu odčerpávání výnosů z ETČ?
- a) Nedostatečná právní úprava.
 - b) Nedostatečná připravenost orgánů činných v trestním řízení.
 - c) Neochota orgánů činných v trestním řízení odčerpávat výnosy, protože to komplikuje trestní řízení.
 - d) Složitost dokazování zdrojové trestné činnosti ve vztahu k majetkovému prospěchu pachatele.
 - e) Jiné důvody:
6. Jaká je podle Vás připravenost policie na vyhledávání a zajišťování výnosů z ETČ?
- a) Nedostatečná.
 - b) Částečně nedostatečná.
 - c) Částečně dostatečná.
 - d) Dostatečná.

7. Jakou právní úpravu považujete za nejúčinnější pro odčerpávání výnosů z ETČ?
- a) Stávající právní úpravu formou trestu.
 - b) Samostatný zákon v rámci trestního řízení.
 - c) Problematiku řešit mimo trestní zákoník např. s orgány Ministerstva financí ČR.
 - d) Jiný způsob:
8. Který orgán činný v trestním řízení by měl podle Vás provádět vyhledávání a zajišťování výnosů z ETČ?
- a) Policejní orgán, který je pověřen vyšetřováním.
 - b) Samostatný policejní orgán, který je zvlášť vyškolen a připraven.
 - c) Kompetenci by měl mít dozorový státní zástupce.
 - d) Jiný:
9. Mělo by se při vyšetřování ETČ realizovat finanční šetření?
- a) Vždy, když se trestným činem způsobila škoda nebo pachatel získal majetkový prospěch.
 - b) Jen tehdy, když se trestným činem způsobila značná škoda nebo pachatel získal značný prospěch.
 - c) Jen, když to nařídí státní zástupce.
 - d) Nerealizovat finanční šetření.
10. Uveďte prosím, v jaké oblasti pracujete.
- a) PČR
 - b) Bankovní sféra.
 - c) Státní zastupitelství.
 - d) Jiné:

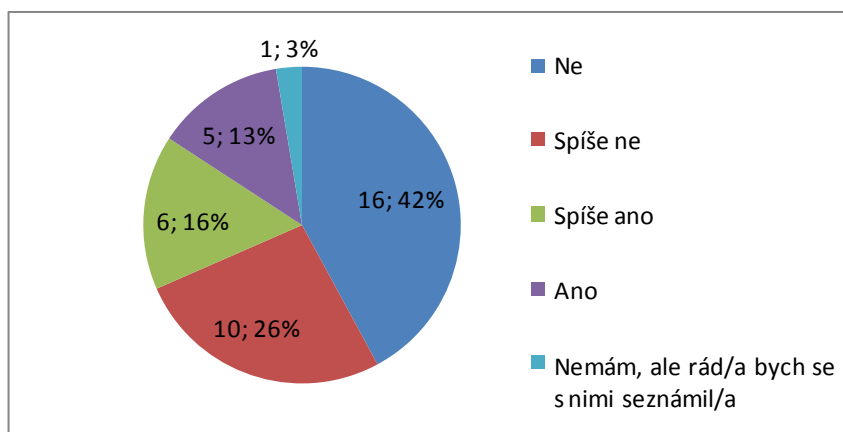
PŘÍLOHA P II: VÝSLEDKY DOTAZNÍKU.

SOUČASNÝ STAV ODČERPÁVÁNÍ VÝNOSŮ Z EKONOMICKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

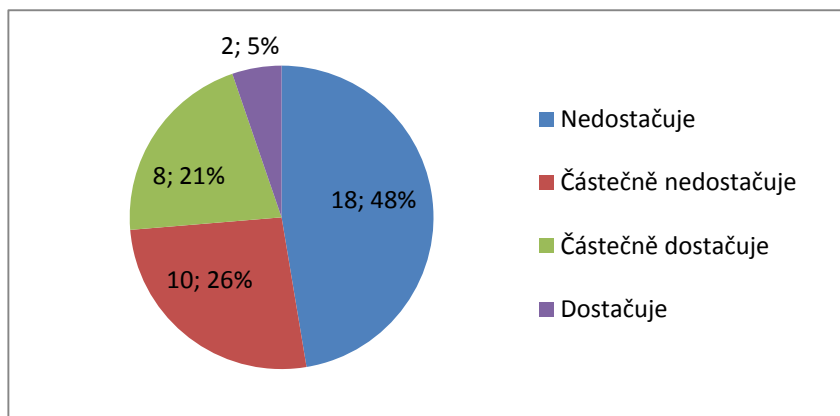
1. Je podle Vás důležité odčerpávat výnosy z ekonomické trestné činnosti (dále jen ETČ)?

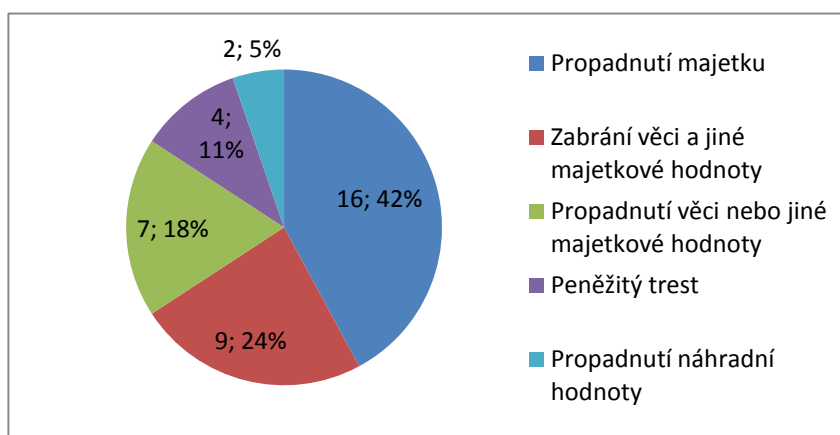
2. Máte dostatečné množství informací o možnostech zajišťování a odčerpávání výnosů z ETČ?

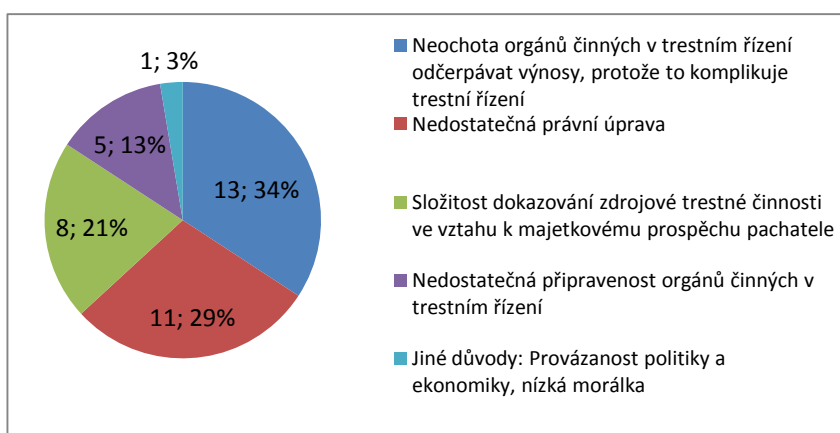
3. Myslíte si, že nová právní úprava k odčerpávání výnosů z ETČ plně dostačuje?

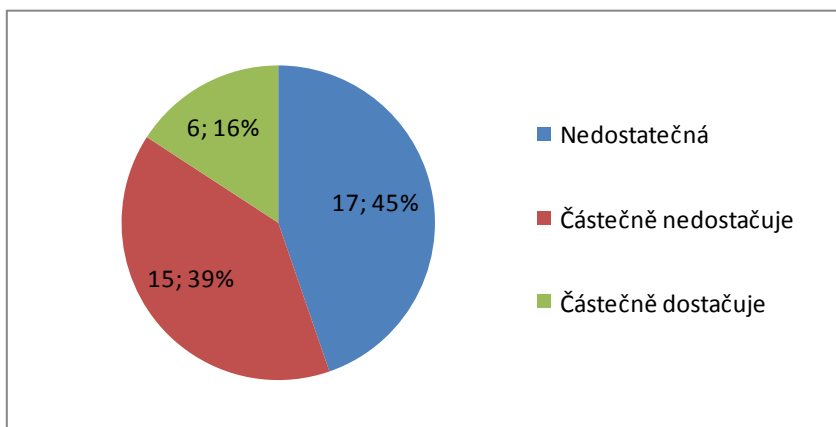
4. Které z uvedených ustanovení trestního zákoníku považujete pro odčerpávání výnosů z ETČ za nejúčinnější?

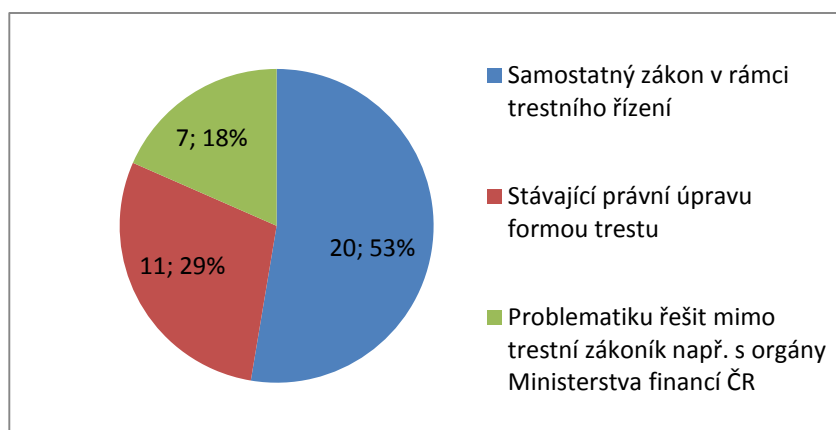
5. Které skutečnosti podle Vás nejvíce brání efektivnímu odčerpávání výnosů z ETČ?

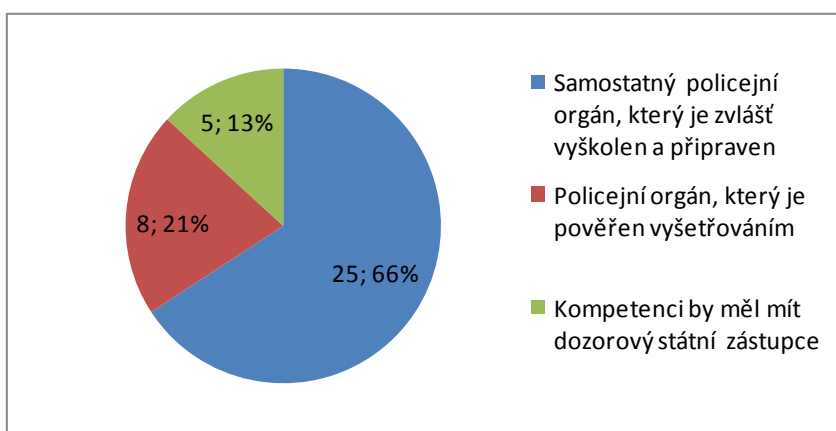
6. Jaká je podle Vás připravenost policie na vyhledávání a zajišťování výnosů z ETC?

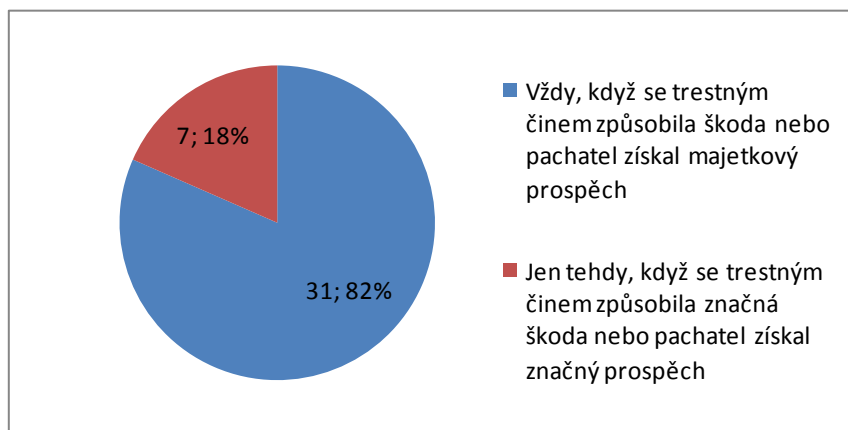
7. Jakou právní úpravu považujete za nejúčinnější pro odčerpávání výnosů z ETC?

8. Který orgán činný v trestním řízení by měl podle Vás provádět vyhledávání a zajišťování výnosů z ETC?

9. Mělo by se při vyšetřování ETČ realizovat finanční šetření?

10. Uveďte prosím, v jaké oblasti pracujete.

